

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
И
ДРУШТВО ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ „СТАРО КОСОВО“

ТОЈ ТИ ВИКАМ

БЕОГРАД – ШТРПЦЕ 2022

ТОЈ ТИ ВИКАМ

ISBN 978-86-82873-83-9 (ИСЈ)

Институт за српски језик САНУ
и
Друштво за српски језик и књижевност
„Старо Косово“

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Уредници
Софија Милорадовић
Душанка Илић

Београд – Штрпце 2022

САДРЖАЈ

Уводна реч	7
О Друштву и конкурсy	9
Предговор	11
Предговор (кој разуме кџд зборимо по нашки)	13
Приче ученика основних школа	15
Приче ученика средњих школа	69
Речник	113
Поговор	121
Изводи из рецензија	123

УВОДНА РЕЧ

Научно веће Института за српски језик САНУ прихватило је, на предлог руководиоца Дијалектолошког одсека, да Институт буде главни издавач зборника ученичких радова „Тој ти викам“ – ту је одлуку Веће изгласало на седници одржаној 14. септембра 2021. године.

Претходно речено је званични део приче о настајању књижице која ће имати свој живот међу завичајцима, како је говорио академик Павле Ивић, потом међу дијалектолозима и међу читаоцима који ће морати да завире у Речник како би се разабрали међу давно запретаним речима српских призренско-тимочких говора. Једна лепа и изузетно корисна замисао наших колега с Косова и Метохије стигла је од конкурса до ове штампане збирке ученичких радова и показала се више но смисленом. Жеља наше институције је била да труд ученика и њихових наставника, те чланова Друштва за српски језик и књижевност „Старо Косово“, постане познат и доступан стручној и заинтересованој јавности.

Уводну реч завршавамо цитатом који, чини нам се, најтачније описује ову укоричену збирку прича – једнако је тако пристајао и књизи професора Милете Букумирића *Животи Срба у Гораждевици*: „У годинама

свеопштег распада и посрнућа, као за каквим леком, човек се окреће коренима тражећи у њима утеху и спас. (...) Настале су бројне књиге као нека врста азила, као стрехе под које се бежи од невремена. Топло је међу њиховим корицама.“¹

Софија Милорадовић,
директор Института за српски језик САНУ

---

¹ *Предговор* Добрице Милићевића у: Невенка Миловановић, *Доња Муџница. Варош међу селима*, Параћин: Библиотека „Др Вићентије Ракић“, 2003, стр. 7–9.

О ДРУШТВУ И КОНКУРСУ

Друштво за српски језик и књижевност „Старо Косово“ из Штрпца од новембра 2020. године окупља наставнике српског језика и све који желе да брину о језику, култури и традицији Срба на подручју централног Косова, Косовског Поморавља и Сиринићке жупе. Иако је свој рад започело у време бројних ограничења узрокованих пандемијом, Друштво је реализовало неколико задатака, међу којима се издваја брига о архаичним говорима ових подручја, чији се опстанак доводи у питање због све снажнијег утицаја стандардног језика кроз образовне институције и медије, али и због непосредних утицаја које врши суседни, албански језик.

Први конкурс за најлепшу причу на призренско-тимочком дијалекту – под називом „Тој ти викам“ – расписан је 17. маја 2021. и трајао је до 17. јуна 2021. године. Право учешћа на конкурсима имали су ученици основних и средњих школа са призренско-тимочког дијалекатског подручја. Осим школа са Косова и Метохије, на конкурсима су учествовале и школе из Врања.

Друштво је, уз помоћ дародаваца који су наведени у предговору, обезбедило награде за три најбоље

приче ученика основних школа и за исто толико прича ученика средњих школа.

Радове су читали и оцењивали наставници српског језика и књижевности који су чланови Друштва. Биле су формиране две петочлане комисије: за приче ученика основне школе били су задужени Никола Вуксановић, Јелена Јевтић, Драгана Бабовић, Миша Стојковић и Милева Стојковић; радове ученика средње школе оцењивали су Дијана Станојевић, Звездана Ђуринац, Маја Савић, Наташа Миљеновић и Савета Марковић. Потом је коначну одлуку донела комисија коју су чинили проф. др Софија Милорадовић, проф. др Радивоје Младеновић, мср Емилија Рецић Мирковић, мср Маријана Стојковић и мср Милица Дејановић (сви, такође, чланови Друштва).

Приче које су своје место заслужиле у зборнику одабрале су Наташа Миљеновић и Звездана Ђуринац, речник су урадили проф. др Радивоје Младеновић и мср Емилија Рецић-Мирковић, а идејно решење корица понудио је Никола Митић.

Већина чланова Друштва била је укључена у поједине етапе овог пројекта, те сви они заслужују захвалност за помоћ, подршку и корисне савете.

Душанка Илић,
председник Друштва за српски језик и
књижевност „Старо Косово“

ПРЕДГОВОР

Желимо да вам најпре кажемо откуда нам идеја да овако нешто направимо: једном, када се наше Друштво окупило и када смо разговарали о изазовима пред којима се свакодневно налазе наставници и ученици српског језика, већина чланова је приметила да се ученици с нашег подручја много лакше и лепше изражавају кад год су у прилици да говоре својим дијалектом. Због тога смо одлучили да им дамо прилику да покажу шта знају тако што ћемо организовати једно такмичење. Дуго смо размишљали на коју тему би могли да пишу и када смо се коначно договорили, одлучисмо да то буде реченица коју сви доста често у разним приликама изговарају – ТОЈ ТИ ВИКАМ.

Нашли смо се тако пред новим изазовима – требало је наћи ко ће нам помоћи да то све организујемо, ко ће нам обезбедити награде и рекламу, ко ће нам се наћи да се не осрамотимо пред гостима, а требало би и књигу објавити да остане нешто за будуће генерације, да се не заборави. На многа смо врата тада закуцали, али само неколико их се отворило и зато ћемо све њих овде поменути да им се још једном захвалимо: Привремени орган Општине Штрпце, Институт за српски језик САНУ из Београда, телевизија „Херц“ из

Штрпца, ЕТШ „Јован Цвијић“ из Штрпца, Дом културе „Свети Сава“ из Штрпца, као и издавачке куће „Клет“ из Београда и „Прометеј“ из Новог Сада.

Снимили смо спот, штампали плакате, али се и међу ученицима брзо рашчуло да Друштво даје прилику да покажу свој таленат. Ускоро су радови почели да пристижу, и то у великом броју. И пред члановима Друштва нашли су се нови задаци: ко ће то све да прочита, које радове да изаберемо, а да се о некога не огрешимо. На крају смо изабрали шест најбољих које смо наградили, а још неколико њих ће се наћи у овом зборнику. Као што је и ред, направили смо свечаност у Дому културе „Свети Сава“ 30. јуна 2021. године, дошли су бројни гости и доделили смо награде ауторима најбољих радова.

Било је лепо и свечано, многи су радознано ишчекивали да чују приче на призренско-тимочком дијалекту и били су одушевљени, нарочито старији, што су деца писала баш онако како говоре код куће. Потом смо добили нову снагу и одлучили да објавимо ову књигу. Опет су се пред нама нашли исти проблеми – опет смо ишли од врата до врата, опет смо тражили помоћ, али најважније је да је ова јединствена књига сада пред вама и она ће причати уместо нас.

ПРЕДГОВОР

(кој разуме кџд зборимо по нашки)

Да ви испричамо што ни текнуло кџд смо се састајле јенпут сас наше друштво – смо приметиле да деца поубаво се изражаву кџд збору по нашки и смо решиле да напрајмо јено такмичење да покажу тој што уму. Смо се мислеле коу тему да ги дадемо и кџд смо се допитале, смо одлучиле да пишу што ги је ђеу и тема да бине **ТОЈ ТИ ВИКАМ**.

Сџг дошле па друге муке – кој ђе ни помогне за све овој, и за награде, и за рекламе, и да обелимо образ пред госте, па да саберемо најдобре приче и да напрајмо књигу од њи, да остане нешто за дајман, да не се забраји. На много врата смо отишле, ал неколцина ни отворише и много ни помогше и за инат сал њи ђе ги поменемо оуђе. Највише ни помогла Општина Штрпце, па по њу онај личан Институт за српски језик из Београд, па Дом културе „Свети Сава“ из Штрпце, штрпчанска телевизија Херц, стредња школа (јопе из Штрпце), и издавачке куђе „Прометеј“ и „Клет“.

Смо снимиле спот, смо пуштиле реч по школе и брго свудер се рашчуло што ни синуло. Смо почекале некоје време и ка на трње смо биле. И ете, радови почеле да стизу. И тој бетер имале. Е онда грдна работа ни излегла, кој ђе чита, кој ђе прегледа, па муке биле

које приче да изберемо. Од све теј, за награде смо пребрале шес, а још понекоје смо остајле за у књигу. Съг бија ред програм да напрајмо, да дадемо награде, а и госте да повикамо. И тој смо напрајле 30. јун у Дом културе у Штрпце.

Млого беше убаво и млозина дођоше да виду. Мотњо се насмејаше, мотњо се провеселише и много биле ради што деца писале ка дома што збору. Е съг ни се пуштија пут и дошло ред да напрајмо књигу. Јопе голема работа ни се отвори, јопе чукање на врата, јопе молење, јопе све исто. И Бог да поможе, и тој смо успеље. Тако настаде овај књига што ће збори уместо нас.

У Штрпце, у месец март 2022. годину

ПРИЧЕ УЧЕНИКА ОСНОВНИХ ШКОЛА¹

ТОЈ ТИ ВИКАМ

– Како викаш, бабо?

– Не знам како да викам, синко, опекло слунце, очи ми слузив и помалко ми заслачав, ал како све моје другачке отоше, неће се жалим. Много сам прекарала године синко, цел век, затој сам се славеднула до земљу. Боли ме половина, е, малко ли сам ги децу носила на грбину. У једну руку крошња од прућа, на главу турим тепсију, на грбину дечиште, па на њиву да нараним аргати сас леб. Затој сам сад грдница, несам ни за себе, а децу несам ги видела од њекња, фатили свакој по своју работу. По неки пут доодив. Унучеки ми се размилив по обор, не могу да ги запамтим име на сви, па се смејев сас мене, а мене ми је тад срце големо, ће изрипи од груде. Море нека се смејев кад сам дочекала. Оточ ме сликовали сас телефон, па ми викав: „Види, бабо, што си убава!“ Како не! Има убава баба!

---

¹ На крају сваке приче и у основношколској и у средњошколској групи наводи се уз име ученика и име школе коју похађа, потом име места у коме се школа налази, као и награда уколико ју је ученик на конкурс освојио, а у загради се наводи пребивалиште ученика ако оно није истоветно с местом у коме похађа школу.

Тој у наше време неје имало. Стап је бија играчка, синко, у руке па по стоку. Кад ти викне татко, ајде по стоку, не смеш да му се вратиш. Савијеш главу до опанци и на работу. Сџг се играв сџс мене, а ја сас моју бабу несам смела такој. Поштовала се својштина, род најрођен. У друго село се ишло само кад дође некој да те узне гостинку или на светење масло. Тад се узимале гостинке. Голема својштина била, цела мајкина родбина, а за таткову да не се казује. Род најрођен, чичеви, ујци, ујкубраћа, тетке, теткубраћа, море до пети појас, па кад дођев у гости мораш да ги опереш ноге пред спање, тој је било големо поштовање. Ееее, беше тој неки пут, тој ти викам... А саг, не се познавав браћа миђу себе.

Аааа...

Кџд бе ја млада, ем сџм била млада, ем лична. Неје смеја татко да ме пушта на сабор. А ја га чекам Велигдџн како што се вика за црвено јајце. Па туј ноћ пред Велигдџн спијење нема. Заткала ми мајка нове аљинке, саплела ми шарку чарапе, и опанци ми купили, а ја сам опрала косе сас кану. Чколе немале тад. Неје било срамота да чуваш стоку како данашњи децу што ги срамота, а ја сам била скоро за давање. Можбит несмо били писмени, ал смо били поштени. Искарармо стоку, зберемо се другачке, па песма, па песма... Такој било.

Затој неје било женско да не знаје да игра у оро, како овеј данашње снашке што имав колац у половину, утопорив се на свадбу и само премирав. Неје тој било како дџњс ништа, да се носив минџушке и на рџку, и на бузе, и на уши. Море, данас не се знаје који су мушки, а који су женски, сви носив пантоле.

Ја несам смела да га питајем татка да ме пушти на сабор. Тој била срамота. Па гу викам на мајку да га питајује, а и њу гу беше стра од резилъ. Татко је бија татко, неје бија строг, ал се поштовало. Наговори га мајка татка да ме пушти на сабор у Бостане сас другачке. Вика ми:

– Пушти гу Милицу да иде на сабор сас другачке!

А он вика:

– Нека иде, ал само право да гледа и сас памет да се врне, да не гу превари неки шерет.

Било му је мило на мојега татка да ме гледа каква сам била убава, румена у лице, дугачке косе, море и висока. Не би ме даваја од кућу да се питаја он никад, ал јопет, мораја један дан да попушти.

Тај Велигдан беше красан, све се расцавтало, све мирисало убаво, а ја пођо од кућу са моје другачке. Све која од коју, нове фуते, ткајене кошуље, колани, на главе бели мафези, цвећке у руке, све смо биле такој убаве и румене у образи. Идемо такој руку под руку, не се пушћамо ич. Немало руменило тад, све беше од природу. Дугачак пут до Бостане, ал ноге лаке, па полак, полак, пут пред нас. А несмо биле саме. И у тој време неје била слобода како сад што неје. Море никад не била слобода. Позад нас идев још људи. Имала сам ја и браћу, тој били моји крила, ал слушали га татка што ги каже, не што су моји, ал големи работници, ете колико имање направили, а ја сам ги била најстареја. Знала сам ја да ће ме гледав и да ги татко река да ме пазив како очи у главу. Е, како је било убаво, тој ти викам. Морало све да се заврши сас видело, тад по ноћ неје ишла поштена душа.

А мало понатам, побрго од нас одив бећари. Удесили се у нове чакшире, лични, убави, ал куј сме да

ги гледа много. Окрећав се по нас, по ники и довикне. Срамота је било ми да зборимо нешто, ће ме изрезали татко кад се врнем код кућу, ако му каже ники.

Ајт, ајт, полак, полак, стигнусмо још мало у Бо-стане. Види се каменито каљаје, а чује се дудуче и гоч како свирив. Коло се игра око цркву. Ми стојимо и држимо се за руке, не се пушћамо, ко кад ће не оду-ва ветар. Отуд девојке, одовуд момци, а подалеко мало мајке и татковци који ће женив синови, па фићирив девојке. Свекрови и свекрве бирали тад. А, мори грдо грдна, викам у себе, ако ме фићири ники, што ће пра-вим, кукавицо црна? Глем отуд, море гледав ме неки људи, малко, малко па ко да се смејев, ко да ги је мило, а ја гледам у земљу. Ич не знајем који су, море не знајем ни кој ги је син. Више на сабор несам ни мислела. Дру-гачке ми викав:

– А, мори Милицо, тебе те фићирив.

– Аман ћутите да не ми чујев браћа, не смем код кућу да отиднем, пред татка да станем.

Музика свира, гочобија удара у тупан, а мене срце у груде ми удара појако од тај тупан. Такој нешто несам осетила никад. Мислим се у себе, море само да неје неки габелъ. Викам у себе, кукавицо, ти ли ће се даваш, подобро да несам дошла. Слунце готово отиде поза брег, другачке викав: „Ајде ће полазимо за дома!“, а и брат ми показује сас једно око да идемо, а они ћев поза нас. Цел пут съм мислела на онија људи што ме гледаше. Ћутим, не ги викам ништа на другачке, а и оне ћутив, и њи ги гледаше.

Кад дођо дома, питује ме мајка:

– Како викаш, ћерко, за сабор?

– Добро, мамо, убаво беше – викам ги. Куј па смеја да гу каже друго. Мој татко седи за астал, држи

црвено јајце у руке и ћути, не ми вика ништо, а ја осићам ка да нешто знаје. Ништо.

Мало после ете ги и браћа, а њи ги питајује татко исто како мене мајка, само он ги питајује:

– Не ли видосте неко девојче за вас?

Ја викам – саг ће кажев за оној. Ал, увек ме волели браћа, тој су моји крила, не рекоше ништа.

Само му рекоше:

– Добро, тате, добро беше, имаше и девојчеки, ал без тебе ми не можемо ништо.

Млого је било важно да се удавав и женив деца како се рађали, да не се прежењујев.

Отидосмо да спијемо, море куј ће спије, срце ми чука, ће изађе од груде. Јутре дан, други дан на Велигдан, ал село је тој, тија три дана не се радила голема работа да се пребрћа земља, ја опушти овце у ледине, ал из памет не ми искача сабор у Бостане. Цел дан ја тој си мислим, овце не ги видим ич, море ни леб несам јела. На акшам видим нема га слунце, ајде да пођем дома. Укарујем овце у авлију, мајка ме сачекује, загрли ме на врата, вика ми:

– Ћерко моја најубава, има да лафимо кџд дође татко.

Ноге ми се исекоше, капку крв несам имала у мене. Вика ми:

– Дџњс беше један навадација, много си се посвиђала на неки људи што оћев да ти биднев свекар и свекрва.

Ја се мислим, море какав свекар и свекрва, ја не знајем ни бећара, ни свекра ни свекрву, ни село ни авлију, ал ћутим, такој је било.

– Ако, мамо, ако, како кажеш – викам гу на мајку.

Срамота ме од татка. Како ће гледам у очи, да не ми каже нешто неваљашно, одма ће умрем од срам. Ете га татко, обесија главу, улаза у кућу. Загрли ме, слувив му очи. Само ми казује:

– Ете, ћерко, од тој сам те чуваја, ал мора татко да те дава. Данас ми дође у авлију онај Стојан, што има тетина у Стражу, фалив ги људи, вика јучер те фићирили у Бостане, па да питав ал ми је ћерка Милица за давање за њинога сина, викав га Милан. Ја ги викам да само туј једну имам!

Ћутим ја. Татко ми вика:

– Знам гу ја туј кућу, богата кућа, добри домаћини. За богаство ич ме неје брига, ал људи да су добри! Рекли да ће дођев на Светли Петак сас ракију и погачу да те искав за њинога сина Милана, а сина не га познавам. Ако је на татка, ће бидне добро, ако је на чичу и деду, па ће буде добро!

Ја сал ћутим! Готово, још лечка остало до Светли Петак. Мајка ми вика:

– Ајде у разбој да заткајеш тој што ти остало, ће мора да ги дарујемо. Нема више пушћање стока, тој ће в браћа да радив.

Татко већ отиша сас деду у визбу да отвори оној буре сас ракију што га је чуваја сас године. И сам вика:

– Ете, дође време да гу пијемо и туј ракију.

Ја само се мислим, какав је тај младожења што ми га доделила суђеница. Неје било тој како данас, познаваш га па сас њега се виђујеш сваки дан. Не се знало ништо. Каквога ти донесев навадације у кућу, такав ти је; каквога ти га зацртала суђеница, тај ти је. Такој ми причала и моја мајка кад се удавала за мојега татка, ал она имала срећу, мој татко је добар човек, блага

душа. Можда ја ће имам такој, не се знаје. Ишала ће да Бог да је све арно.

Ткајем и по дан и на лампу. Тад немаше струја, биле лампе сас гас. Тад се видело сас гас, а сад сас големе сијалице на струју људи не видив. А разбоји ги изгореше у огњиште. Торник прође, среда одлете како циван преко плот, а кад дође четвртак, аљинке морав да биднев спремне за јутре. Татко и мајка лафив међу себе, не ми казујев од што лафив. Већ сам изгаснула за спијење, а мислим се ноћас тек нема спијење, јер мене ме све занима, ал ме занима како изгледа тај мој Милан што само име му знајем.

Вика ми мајка:

– Ајде, ћерко, легнуј да ми биднеш одморна за јутре.

Легнула сам, ал спијење нема. Само се оспрам да видим дал је самнуло надвор. Чујем ги петлови како појев. Викам, ете још мало па ће самне. Истина, самну дан, слунце искочило, дан ће бидне за мерак. Чујем га татка како се закашљаја надвор, а мајка мете обор сас домаћу метлу, тад друго не се имало. Викам си сама на себе: е, мори кукавицо, ће оставиш овој најдобро гњездо, а куде ли ће идеш и сас куга ће идеш?! У комшилук причав да ће дођујев од Стражу да ме просив. Немало како сад, да ти дођујев другачке па де се разговарамо од тој. Тој је било срамота.

Вика ми моја баба:

– Оди вамо, ћерко, да ти казујем нешто. Сад кад ће ти дођев свекар и свекрва, ће цунеш руку на свекра, па на свекрву, а на младожењу само ће му пружиш руку и на сви други који дођев сас њи.

Прођује време за час. Мајка и татко спремили све.

Вика ми баба јопет:

– У просидбу, ћерко, иде се док расте дњн, до пладне, а ће искочив одовде пред што зађе слунце. Да иде напредница на млади.

Гледам у слунце још мало па пладне. Капку крв у себе несам имала, све мислим какви ли су људи што ће дођев да ме заручив. Кад викнуше, ете ги идев! Чује се како гази коњ сас коњске кола. У тој време немали овеј кола како саг што су. Татко и мајка на сред авлију, по њега баба и деда, по бабу и деду чича са стрину, па ујци, сви дошли, викаја ги мој татко. Стануше кола пред капију, а татко гу отворија ширком.

– Помози Бог!

– Бог ти помога! Ал сте код кућу? – вика свекар.

Мој татко му вика:

– Данас Светли Петак, не работамо ништа, ће пијемо! Добро сте дошли! – вика ги мој татко. – Ајдете у нашу кућу!

А ја у кућу седим, свирим кроз пенцер, да видим тој што ме занима. Пречека ги мој татко сас ракију, целиваше се.

Овај што ће ми бидне свекар, вика:

– Овој ми је жена, овој брат, овој шурак. – А на крај вика – Овај ми је син! – И удари га полагачки по грбину.

Што да ти викам, посвиђаја ми се одма, одма ми олакшало, убав ми се учину, онакој висок, црноманаст.

Обука се у нове чакшире, нову шајкачу на главу, заткајена кошуља, нови опанци. Све сам га измерила. Уведе ги мој татко у кућу. Свекра га турили у чело, свекрву до њега, па остали сви по ред, а Милана га

ставише готово поза врата. Такој је бија обичај сас зетови.

У тој време зетови прво проверив на што седнујев, могла је да бидне нека чичка па да се убодев, па ги дав да пијев киселу ракију, па љутику, све по ред како не ваља. Неје било лако да биднеш зет, изеде га и њега срам за тој време.

Кад сви седнуше за астал, питује ги мој татко:

– За којо добро ми дођосте у кућу, добри људи?

Дигну се од астал Миланов татко, вика:

– Претеле, ми дођомо да искамо твоју ћерку за нашега сина Милана, тој најкратко могу да ти казујем.

– Па ја не знам, морам да гу питујем моју ћерку Милицу – вика мој татко. – Ене гу она у другу собу. Викни гу! – рече гу на моју мајку.

Мене ми се ноге исекоше. Не знам ни како сам улегла у собу куде њи. Све сам гледала у земљу, а са један крај од око па га погледа Милана, још више ми се посвиди.

– Ћерко, овија људи те искав за њинога сина, овога што седи поза врата, не ли ти се свиђа бећар? – пита ме татко.

Ћд подиго главу и погледа га Милана први пут у очи, а и он онакој срамежљиво ме измери. Ја му реко на татка да ми се свиђа. А куј смеја да каже и да не ми се свиђаја! Свиђаја ти се – не свиђаја, тој ти је!

А отуд неки га пита и њега:

– А на тебе, Милане, свиђа ли ти се девојка?

– Свиђа ми се, много ми се свиђа – рече Милан.

Ћд съм му први пут чула глас, а тој „Много ми се свиђа“ ми угреја срце. После тој, мој татко сипа ракију што гу је у визбу чуваја толико године и каза ги:

– Ајде да наздравимо за напредницу на обе куће и за напредницу на млади.

Одведе не баба у собу мене и Милана и она седи със нас, ћути он, ћутим ја. Удремали смо се како на онуј серију кад се жени Милорад, само што овај мој Милан неје побега, не му се остављала оваква убавиња. Све чујемо што зборив за астал. Договарав се кад ће ни правив свадбу и дал ће ме узимава одма, ал за Свету Петку кад је сабор у Стражу.

Миланов татко вика:

– Одма, одма и свадба ће бидне на Свету Петку, нема што туј да се чека.

Мајка ги донесе дарови што сам спремила ја, даде на свекра онај најголем и најубав ћелим и на свекрву заткајену кошуљу, а и на остали, на кога канавац, на кога кошуље, на сви. Изађомо од кућу, поздрављам се сас браћу, сас мајку и татка, видим ги слузе у очи. Још несам знала што ме снашло. Ујко на Милана извадија прангију за лов па пуче јенпут, за њи је тој била радост голема. Пођоше кола, ја се осрчам док не заминусмо.

И беше свадба и све је било убаво. Дођо ја да живим у Стражу, а овде ми је било убаво. Бог ни даде децу, лепо смо се слагали. Ете још сам жива, овечи ме Бог да видим и шукунунучеки, а мој Милан отиша на онај свет, комај одкад. Богами, мене још ми се не иде, ал како река Бог. Од све тој изроди се цело једно село, еве све овој што је покрај мене од тој настануло, а малко ли је. Тој је бија живот, а све како да беше њекња!

Тој ти викам!

Јована Ковачевић,

ОШ „Бора Станковић“, Коретиште – I место

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Имала јена баба у село што гу викале Драгиња Калпакова. Тај Драгиња скоро умрла. Њу све гу занимало, све што се дешавало у тој село – кој што збори, кој със кога бија, кџд му довела крава, а кџд му се отелила, кџд се неки диго, а кџд легнуја, што кој ија за доручак, а што за вечеру, зашто се жена скарала със мужа, све, све...

Ете ка овај баба што била, имала и код нас, ама ка сестре да су, ка јена мати да ги родила. Дошла јен дџн код моје матере, ка сваки дан што долази, а мати јадна глава не зна де ги је од работе, нит је да седи със њу и да гу слуша, нит је да гу остај и да иде да работа.

Од врата како улегла, тако почела да вика:

– Ћеркооо, а си чула што се десило?

У бољке не натерала и матер и мене, рекосмо кој зна што се десило. Сал што не заплакала. Мати ги вика:

– Што ће попијеш, баба Крстано?

– А отров ако имаш! Тој нај добро! Зар мене ми је за једење и пијење! Него ајт стај јену кафу! Ал, ћеркицо, жити моја душа, стај повише шејћер, онуј отич много горку си ми напрајла, мир несам имала од желудац, око несџм затворила цеу ноћ, сал ме чукало, ка ножеви да ме брцале у стомак. Мори ћерко, а си чула што се десило? Што ти мирише тој? Леба печеш? Еее, благо мајке што те родила, зар овај моја снаша, у пладне се диза, у нијено време легне, сал гледа дејће иде. Само скита, никакав милет нема. Ете јучер наза-ранке отишла, увечер дошла, и вуче некоје кесетине, ка да писаше на њи JUMBO.

– Цамбо, баба Крстано? – питам гу ја.

– А враг нека га знаје како се вика! А зар ми рекле де отишле и што купиле! Него чим замино из двор, ја одма уленем у њин трем да видим, а има и што да видим. Некоје играчкетине, те лопте, те некоје вртешке, те пушке, те мечићи. А у најголему кесу џипче.

– Џип на даљински можда?

Не ми ни одговорила, сал ме погледала попречно, па поче јопе да збори:

– Тој све за њојне, зар за наше ће купи?! За братанчиће. А и што братанчићи ги су. Целу кућу наопако гу окрену кџ дођо, све испремето и испокршу. Тај њина матер зар уме да викне на њи, све ги дозвољава, тепо гу, жими деца, сал гу удру, а она ништа, божем ги вика: „Смири се, Калорина, бини добра!“ А зар гу чује, тера по њојно. И нека гу тепа, очи нека ги извади, па ћора нека иде, кџ је саката да гу истепа она њу! А тој мушко што ги је, да не даде Господ никому такво детиште, издиза се, удара се у глау, глава ће ми прсне кџ дођо, ал за инат не излезам. Док седу, и ја седим.

А ја ги викам:

– Да чујеш што збору, седиш.

А мати само ме погледа, све ми било јасно, ништа не мора да ми каже, а баба наставља:

– Нее, ћеркицоо, зар ме занима што збору, него одма ће рекно, ете отишла, не не воли сваћа, па инат не ми дава да изленем. А овај мој бецко не брине своју децу да гледа док је помлад, него њи ће ги двори сваки дан. Ете година ће више ка се узеле, ни у нам не ги за децу. Онај снашетина вика: „Ће ме унереду за посо, па ће сачекамо.“

– Мислиш унапреду, баба Крстано?– ги викам ја.

– Море, и ти што си, сал ме испраљаш! А гу чујеш овуј твоју ћерку, страм да ги је! Ништа слатко неси

напрајла? Нее бре, не ги волим овеј куповне калачиће, ка камењ су тврде! А муж де ти је? Нешто ка љут беше кьд излеже из куће, јопе сте се скарале? Море ћерко, да идем ја више, ка на трње седим, да идем вечеру да спраим, све мене ме чека.

Диже се баба Крстана, приђе при шпорет, отвори тенцеру да види што има, затвори гу и отиде. Што се десило не ни испричала, а све друго што треба и што не треба све ни испричала. Моја мати остаде със главу у шаке, а ја ће се искидам од смејење.

Маја Ђорђевић,

ОШ „Шарски одред“, Севце (Врбештица) – II место

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Велика Хоча иљи боље да рекнем Гољема Оћа, ка сви у наш крај шо викамо. Село, љепо село, кој год да дође се одушеви. Сви викав: „Ааа, вакво место у свет га нема, љепота Божја!“ Цркве, споменици, лојза, љиваде, поља, вино, ракија, људи вредни, домаћини, жене работне, све знав да изработав и по куће и по поља, дећиња паметна, све знав и по шкоље и по сокаце. Неки од стране кад дођев ги је жа, па викав: „Грете, де живив ови људи, Бог нека ги је у помоћ.“ Све право зборив, теке ја да ги кажем како је најправо, без да се лжемо и да правимо глушке. Јес, истина ни је љепо, цркве тринаес, лојза де се обрнеш, њиве изработане, башће, винице, има и кафане... Људи ни су вредни, истина, сваки работа, домаћини само такви, аљи вољив да гу тргнев по неку, па неки пут кьд се занесев, зна и песма да бидне, па га викнев јенога бећара шо зна да свира армонику, па кьд му засенев, ајт мори ти,

само се ређав песме, а прва песма ги је увек: *Кој ми
ѿе ѿѿѿа расѿѿѿа, де има ладна механа, ѿу има млада
девојка...*

Зар сви се враћав у младос па ги је туга шо оста-
роше. Жене исте ка људи, работне, знав свешто да
спремав, домаћице само такве! Свака зна да напраји
питу, колпиту, локуме, теспишту, аљи највише знав
да налапаћујев. Тој шо ће ти исприћав наше жене, ее
тој ни сам за себе не си знаја. Оне све по добро знајев
за тебе од тебе. Сваки већер посље работе, свака узе
стољиће по себе и ајт пред оборње врата, се саберев по
пет-шес и сенев. Прво свака се пофалји шо изработала
за тај дњн, шо по више збори, тој по „работна“, а посље
зборови за друге поћнев:

– А си ћула вај ћинаја вој, а ти викам ја тој ваља
вако иљи, нее моја ћерка шо зна столњак да исхекла,
никој не зна...

У коју оћете малу да идете, исту сљику ће види-
те. Сокаци покрупени, пометени, и жене поседнаље,
лакрдешев и гљедав кој проша, кој доша... За свако
дете (у моје село само мушке деца су деца, женске су
девојћићи, девојћине иљи ћоре) и девојће – све знав,
кој како ући у школу, кој има којега бећара, кога бије
мати, кољико које дете гљеда у тельефон, кому давав
родителии много паре, кому ић ни динар не давав, које
је работно, које је мрзљиво. Ама све! Такве ни су жене,
за туђе децу све знав, а за своје ништа. Е, моја прића
ће бидне бьш за те жене и људе од моје село. Немој да
мисљите да не ги вољим, па сьг ја овде ће ги оговарам,
много ги вољим, па бьш затој за њи ће ви исприћам по
нешто. Теке, за њи има да се пише ка јен цеја роман,
аљи ја ће га скратим мало.

Јен дџн излџего на сокак, сџм ућила бџш много и више тџмнина ми паде на оћи од ћитање, слова поћов да ми се бркак, па викам сама себе: „Ајт, море, на сокак мало протегни ноге!“ Слунце га упекло само тако, сија звезда Божја, и се мисљим сигурно по овеј врућине нема никога. Аљи не лџежи враже! Цава завршила по рано работе, а она ретко кџд нешто работа, па излџегла пред оборње врата. Кџд ме виде, одма повика, а ја се прајим бажем не гу ћујем, аљи она тој па тој:

– Мори девојће, девојћеее, ћораа, доћи мори, сени сџс мене мало да полакрдишемо.

Ја, бол умрзната, прићо гу. Још не сџм ни седнала на клупу, а она одма поће да ми збори:

– Ааа, девојће, ја од кџд те лакам на само да по-зборимо, еее ти мисљиш ја не знам. Видим ја сваки већер скиташ, сигурно некога бећара имаш. У моје време увек у девет би биље дома, мало ако закасниш отац тури кљин на капију и ти послџе рипај преко зџд од ћерамитке да уљенеш у двор, па преко пенћер у собу. И у собу он те доћека па изедеш добро бијање, послџе цеја месец не ти пада нам да изљенеш ни да посвириш на оборње врата. А ти, видим, све у једанајес, пола дванајес. Шо ти ћини тај мати па те пушта тољико да скиташ, ете не знам. Теке она можда спије, видим ја неће она ни на сокак да изљене сџс нас жене, спије тај сто посто. Оно јес, кџд си млад душа ти спије. И ја сџм била млада, аљи де можеш од работе главу да дигнеш, а твоја мати тољикву кућу, тољикве децу и спије.

Таман оћашо да гу кажем да мати не ми спије, већ кџд доће од работе не зна глава де гу је, све работе на њене пљећи паље, аљи мона Цава не ме остаља и настаља она своје зборење.

– Него, ћора, ти ако имаш бећара, ако, ашикујте, море дечо, ајии, кџд ћете ако не сџ! Ја у твоје године сџм била запросена за мојега ћовека Ћеду. Него немој тољико доцкџн по сокаце да седите. Ее, да ти исприћам, кџд сџм била у твоје године, јено две другаћке се испо-бише на сред сокак. Сви се собраше да гљедав, а оне трзав се за косе, се распасаље, не питај Боже. И на крај за шо се избише? За мојега Ћеду. Имаље обадве мерак на њега, а он само мене ме ћаја, не му падало нам за другу девојку, теке оне маните – прића мона Цава.

У јен тар, видо на дно сокака моју нану, слунце ме огрејало, она ће ме спаси од мона Цаве. Ете гу моја нана:

– А мона Цаво, си изљегла мало?

– А изљего, само шо седо, овај твоја ћора дође до мене и ми вика: „Ајде, мори мона Цаво, да се поприћамо мало, ти си најдобра жена у село – вика мона Цава.

Ја гу слушам и не верујем шо збори жена, него ајт пушти гу, само да се микнем од њу. Уљего сџс моју нану у двор и гу прићам шо ми испрића овај жена за пет минута. Кџд поће моја нана:

– Ууу! Она нашла шо да ти каже. Једва Ћеда гу узеја, сџс трбу до зубе му отишла код њега, ић не гу вољеја, аљи зор пусти, атар тому детету у трбу и да не би се дигла по гољема брука, узеше гу за жену. Она нашла да те ући тебе. Ако гу дофатим ја, ће види она. За какве бећаре ти збори, немој мати да ти ћује, боље би ти било књигу у шаке да узеш, а не да мериш уљице.

Море, мислим се ја, само немој никој ништа да ми вика, ја знам шо ћу и како ћу. Нити ме занимав бећари, нити седим доцкџн по сокаце, кој зна шо виде-ла мона Цава. Мада она не ни види лјепо, два пут опе-

рисала оћи у Београд, па после прићала како кд била по Београду никој ништа не гу разабраја шо збори. Па кд му рекла шоферу:

– Море шофере, ће ме скинеш овде, ја овде ваља да изљенем. – Он ћовек се уплашија и гу река:

– Молим Вас, баба, само немојте да се скидате.

– Него – викам гу ја нане – да љи је туј њојна комшика Зорка иљи отишла у ћаршију?

Она ми вика да неје дома, изљегла негде.

Ааа ако је тако, мисљим се ја, ћек да ги повикнем овеј моје другаћке па да идемо на мона-Зоркину трешњу, док неје туј. Мона Зоркина црешња је најљепа у цело село. И кд неје још пећена, још док је жута, најкусна је. Високо дрво, грање пуне, ми деца кд се јанемо сваки сене на по јену грању па лакардишемо и једемо, једемо док не не забољив стомаци иљи док не не увати мона Зорка. Е, кд не увати она, тд поћнува збрка, некој рипне и побегне, некога увати, па му извуће уши, некога не познава ћије је дете, па док га испитује и док разазна од које је, овеј дуге побегнев, а кд сазна да гу је неко дете од својте, она га пушти, па плус му напуни недра със трешње и сваки пут тако.

И тако ја ги сабра моје другаћке, шес се сабрасмо и отидосмо на мона Зоркину трешњу. Само да ви кажем, мона Зорка трешње ги вика „црешње“, а за шљиве вика „сливе“. Нека ги вика она како оће, ми отидосмо.

Прво се јана Сања на зд да види да љи има некој по ављије. Она ни је најспретна, ка мушко да је, игра лопте със мушке, никд аљинће не обукла, све носи тренерке, туј и тамо зна да се избије със децу. Кд виде да нема никој по двору, тури два прста у уста, звизна, и ми порипасмо све. Јена другаћка ни је дебела, једва би рипнала зд, аљи зато највише би изела трешње.

Къд би требало да се бега, једва би се скинала од дрво, скоро увек последна би стала. Поћосмо да се сладимо със трешњу. Ка мед је бре, много љепа, све вода ти иде на уста док гу једеш. Једемо ми, се смејемо, прићамо приће, скроз смо се занеле. Къд одјемпут ћујемо крцкав оборне врата. Укоћисмо се. Знамо шо не ћека съг. Овај дебела другаћка, Дућка гу звасмо, већ се ускомешала, оће прва да слъене од трешње, јер зна ако не пође одма, ће стане зајна, па ће мора ка прошљи пут да гу љже мона-Зорку да гу је она од зъвине свекрве, сестрино девојће. И богме, Дућка рипнаше и побеже, не гу увати мона Зорка, а ми стадосмо, укебаше не све пет.

Па къд поће да вика:

– А, море дећињо, страм да ви је! А зар немате друге работе, него по туђе дворове да се мотлате, још да крадете црешње?! Неее, у моје време овој вако немало, поштени смо биље сви. Пу, кућке нијене, место дома да помогнев шогођ матере, оне лутав, глувакућке, крадешке!

Ми ћутимо и гљедамо како да гу љкосирамо, аљи она узела јеан маћуг, па све се маја със њега, само ћекамо къд ће не удри. И ја, се охрабри и поће да зборим:

– Ооо бре, мона Зорка, жити све, не пушти, ми све смо ти род. Ене, овај ти је од претелице унука, овај ти је од брата од ујка унука, овеј две ти су роћаци, ја сам ти комшикина унука.

Она стаде, па се мисљи:

– Е, тако викаш. А па ако сте ми своје, онда добро. Шо ви ћинив дома, а ви су сви добро?

Ми све пет кљимамо главе шо ни су сви добро, аљи све със исте мисљи у главу, само да не пушти мона-Зорка да идемо дома.

Она наставља:

– Све да ми ги поздравите и ћекајте да ви напуњим недра със црешње, да имате за по путу да једете.

Ете, таква била мона-Зорка, си мога да гу замажеш оћи како ти је ћеф, она у све би поверувала. И тако ми, със пуне стомаце и със пуне недра се запутисмо как уљице, да сенемо на клупу и да једемо трешње. Дућка кџд не виде, беше гу мука шо побегла, аљи ми не гу ни повикнасмо със нас, јер све трешње би ни ги изела. Поседасмо на уљицу испод јене ћернике, ладовинка само таква, па ти јено смејање шо смо гу превариље мона-Зорку, јер на крај испало никој да не гу је никакџв род, најсвоја сџм гу била ја, комшикина унука. Еее, и тој смејање ни запраше.

Отворише се пенћер, па кад поће цаја-Мира да вика од њега:

– А овде сте нашље да ми се кикоћете и тој у пик-кладне, дете кџд ми спије! Ја једва после пет женске њега мушкога га видо, а ви ће ми га разбудите! Па сваки дџн по некој ми га разбуди, срам да ви је! Ајде, мрш пред своје врата, па тамо вревите, нећу да ве видим више овде. Овој у моје време немало, стамота, девојке бџзем! – извика се цаја и затвори пенћер.

Ми стадосмо, не знамо више ни де да идемо. Ај, шо ће ћинимо, ћ имо пред цркву, тамо можда нема никој. Додуше, поп је туј, он пушта голубе у вој време, аљи пре јено сат време, бџш кџд бесмо на трешњу, лупнало мртваћко звоно, умреја ађа-Митар, па смо мисљиље сигурно отиша на здраву главу. Упутисмо се ми пред цркву, ућосмо у двор, поседасмо на траву, па поћесмо да прићамо, да се смејемо, да се присећамо јен пут како поп за Лазаровдџн пет пута не враћаја да му певамо исту песму, јер несмо наућиље да певамо како треба. Таман би поћеље:

– Ој, Лазаре, Лазаре, овде кућа богата, овде браћа живију... – он би река:

– Стоп, стоп, ништа не ваља! Враќај се назад, кџ дође код попа се пева овај песма – па ни запеваја он:

– Ој, Лазаре, Лазаре, у попове дворове изникао зелен бор... А не ка ви шо појете, прајите Лазарице, а песме несте наућиле!

И ми шо ћемо, ајт од поћетка све. Аљи опет поћнемо онуј прву песму, јер за овуј ка он шо ни казује несмо гу знаље бџ љепо. Док на крај попадаја, Бог да гу поживи, не му реће:

– Ајде, море попе, остаји децу више, ако имаш неки дар да ги дарујеш дај ги, а немој децу на добар дџн, уоћи празник, да ми испраљаш како се пева, како не, сџ си се сетија, по рано де си бија!

И тако прићасмо, смејасмо се. Несмо ни приметиље да поћело да се смраћује. Кџ одјемпут ете ти га поп! Кџ не виде у двор шо смо пољегље на траву, одма поће да вика на нас:

– Шо ћините ви туј, срам да ви је, голубе ми плашите, ете још ниједан не ми се вратија!

Вика поп на нас само тако до на сокак се ћује, а све около кавеза и на небо погљедује, ка да ги лака голубе.

– Девојке, срамота, место да дошље цркву да оћистив, да наредив по нешто, оне седив, се разговарав. Не, не, овој у моје време не беше вако.

И ми шо ћемо, сабрасмо се и изљегосмо од попов двор и настависмо да лутамо. Обрнасмо јен круг у корзо. Увећер шетав по село, обићно овеј по младе жене и људи. Па ако ги кажеш: „Добро веће!“, они увек ће ти узвратив уз додатне рећи:

– Ете, пет пута се јавиле до сџ, ка да немав другу работу него само тој „Добро веће“ да викав.

А ако пак не ги се јавиш, они јопет ће комента-ришев нешто:

– Мати љи ве наућила да не се јављате никому кџд шетате, срам да ви је. Неее, овој у наше време не било!

Шо да ћинимо? Тако ни је у наше село, не ваља ни да биднеш много добар, не ваља ни да биднеш много лош. Најљепо је да биднеш мало тако, мало вако, па да се допаднеш свакому, аљи и такав да биднеш, наши сељани има да ти нађев ману. Не знадосмо шо више да ћинимо, поћеше да пада мрак, трешње изедосмо, поприћасмо, прошетасмо, посмејасмо се и на крај токо-дома сви. Кџд дођо дома, одма мати поће да вика на мене. За три дња ни је слава, а ја ништа не гу помазам. Она већ поћела шаре за колаћ да праји, аљи не може сама да постигне. Напрајила неке врапћиии, клас, трло, цветове и љистове, гроздове, аљи има још много. Ја брго седо да гу помогнем, јер да не седо, би изела ћутек. Аљи и тој шо седо ми запрело, мати одма поћела да збори:

– Цеја дњн луташ! Јес, љепо ућиш, аљи кџд узеш ти књигу у шаке, ја никџд не те видо? Све изгљеда на муфте добијаш добре оцене. По куће да работаш ништа не знаш, да те пратим да узеш тенђеру, ти би отишла да затвориш пенђеру, ете тољико си занесена. Ја у твоје године оваква несъм била, све съм знала да работам. У моје време овако не се скитало...

Месим ја тој тесто, прајим шаре сџс ложицу, а оћи ми се слузив, ми је криво мати шо ми вика тако. Истина, не гу помазам богзна како, побришем само по нешто по куће, неки пут пометем, брата мицкога прошетам, аљи да ућим, ућим, него не могу сџс ћитап под нос да гу се шетам, већ се забијем у јен ћошак и туј ућим.

Къд ме виде она тако потиштена, још по више поће:

– Ете, не сме ђовек ништа да ти каже, одма те оћи ти се заслужив, и поћнеш да плаћеш. Ајт, добро, нека си жива и здрава, па ће наућиш и да работаш, има време...

Ић не гу разумем овуј моју матеру, ћас вика вако, ћас вика тако. И најпосље дође отац. Он бија на улицу, пред дугању, туј се берев със другаре, попијев по које пиво и се полакардишев. Јен пут сџм ги слушала шо прићав све. Не питај, по више зборив и знав од жене. Тај пут къд сџм ги слушала ја, са још јену другаћку, збориле за неку Миљеву шо беше удата за јенога момка од наше село. Викав била од неки град, лепе, висока, црномањаста, свема пунила око, аљи била бољешљива и не вољела да се меша със никога. Ја би рекла шо гљедала своје посла, аљи они тој тумаћив ка да се праила важна. А тај Миљева имала свекрву, добра жена мона-Живка, и тако сваки дџн би ги доша по некој код њи, на ћеститку, на кафу и тако. Међутим, тејзи снае гу се умрзло да се меша сџа сељанке, па къд дође свекрва да гу повикне да пристаји кафу за госте, овај ти гу рекне:

– Баба, болји ме уво!

Јој, мона Живка се престрељила и одма тишла гостима да каже како гу је болна снајка. Е, посље, къд га остаји Миљева, Живкинога сина, сви викале:

– Остајила га, била бољешљива, сигурно не могла децу да има.

А она га остајила изгљеда због село, због луде шо водив туђ живот, видела де дошла и не могла да издржи више. За тој моја мати све аброве по село ги зна, а нигде не иде. Њојзи отац гу казује све.

Отац кад ме виде шо работам със маму, одма поће да збори:

– Ааа, ће га забележим овај дџн, и ти си се ува-тила за оклагију! Свака ти ћас! Тако ваља, а не само да луташ! У моје време, девојке све знаље да работав...

Јој, ја кџд ћу то У МОЈЕ ВРЕМЕ, завртеше ми се у главу. Цеја дџн сви понављав исто: У МОЈЕ ВРЕМЕ, У МОЈЕ ВРЕМЕ, ка да они живеље у златно време, ка у рај да живеље. Испаде, сви биље поштени, добри, праведни, васпитани, одљићни ђаци, никој не оговараја, никој не лутаја, никој не краја воћке, никој ништа не ћинаја, само ћутиље и радиље. Како да не, све ги верујем! Како не разбирав да време прајимо ми, време не се мења, људи се мењав, аљи сумњам да они у моје године не ћинаље исто шо ћини и моја генерација сџ, можда и још по гори биље! Те питам ја јен дџн нану и деду да ми исприћав све шо ћинаље моји мама и тата у њино време, па да видимо!

Зато, де год да живимо, шо год да радимо, кољико год да смо разљићити, заједнићко ни је тој шо смо сви биље деца! Јес, ја сџ сџм несташна, аљи несџм некултурна и безобразна, знадем шо је добро, а шо је лошо, а овеј стари, немав изгљеда друге работе, па ги је главно да сваки дџн, цеја дџн критикујев децу, ка да они забрајиље шо све ћинаље кџд биље деца! Нема МОЈЕ и ТВОЈЕ ВРЕМЕ, свако време је НАШЕ време! Па ваљда је најважно да бинемо живи, здрави и срећни и да увек сви по мало бинемо деца! Ете, све време ТОЈ ТИ ВИКАМ!

Иљи, боље свема да се обратим: ТОЈ ВИ ВИКАМ!

Викторија Марковић,
ОШ „Светозар Марковић“, Велика Хоча – III место

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Љубав данаске неје како старовремска работа, тој си је прошло време. А саге... Па се мислим на мој памет, како тако и куд мене почеше да се видив промене. Татко вика какој ме уфатиле луде године... Мајка ми вика:

– Књигу у руке да си уфатија!

Ал не ме разуме никој.

Каква књига, у главу ништо не улази! Њекња си узедо туј проклетину. Сас голему муку читам си све на глас да ме чујев, можда ће се зарадујев. Ал у мислу ми само једно девојче, поубаво нема ни на онај свет. Поћути си малко, па ми дође мисла како да гу рекнем тој што имам, да сам се у њу заљубија. Мајка и татко да ме утепав, само мислив да ги се људи не смејев. Поче ја да се вртим околу деде ми, тај си се прекараја много на овај свет, па га питујем за теј осетљиве работе.

Деда не ме разумеја, па вика:

– Овакој ти викам. Биднула три света: један свет одоздол и туја је нарот куји се опасујев околу ногу; друг свет одозгор и туја је народ, ал овдека се опасујев околу главу, на сред, на земњу, еее... Ондека смо ми, народ. Туја се опасујев околу појас. Горе, туја ти је и рај и пакао, а Бог ти је како човек, а свеци околу њег. Данаске га никој не шиша за ништо.

Видеја сам ја да деда неје чист с памет, ја га за љубавињу питујем, а он си тропа нешто, ич га не разумем. Док не се разумесмо, ал он па си тера по своје! Таг поче за свадбу да ми лафи. И... остадомо. Такој деда ме по цел дан млатија сас његову свадбу, цел дан би да лафи сас мен. Видеја како неје сас мен нешто у

реду, па се забринуја. Мене ми несу све козе на број, а он па кад ће гу почне од његову свадбу. Вика:

– По раније била старовремска работа. Отидне прво новодација да види снашку. Каки момак, несе састављали мушко и женско како саге, нег од далеко се видували. Родитељи били строги, знали смо се но се не смо састављали. Такој и моја баба неје познавала момка ич, по вунене чарапе таг га познала, по туј шарку, таге несе изувало. Еее, тој ти викам, дедино мушко! Татко на твоју бапку бија строг човек, потанак и помицак од мен саге, а она, баба ти, све гу било стра дал ће гу избрка од обар. И такој, после тој отидне свекар и свекрва да гу запросив снашку, однесев ракију. Таге се договорив претељи. За свадбу тражив паре, вуну, памук. Све тој морав да купив. По тој идев у кафану да пијев ракију. Зет гу купи крвај на бабу, ондак су га викали самун. Таг значи биднула работа. Снашка се заговори годину има. За тој време нема да дођује момак куд њу да се шетава сас девојку. А овој данаске како да из памет искочило. Тој се грлив, смејев, терав по село сас њи ајку, родитељ несе поштује, бракав ги од кућу. Снашка сас онеј паре спрема дарови, ткаје. Појашчики се ткајев, пртене кошуље, везене шамије, не како саге све тој купено. Куј празник прв наиђе, или тој било Велигдан или Божић, ондак иде мењање дар. Дарујев се кућни људи, укућани. После тој мењање дар, свадба се прави. Свадба се терала од понедељник до недељу. У понедељник цела родбина носив да чинив жито. Укачив се на кола, натурав цвеће у решето, саберев пет шес цака, накитив кола и испраћав сас песну. Цела родбина појев. У четвртак па замесување. Месив благу погачу. Други пут се викало печење леба. Таг све на руке се пекли лебови. По село се викало сас ношњу, свекрве викале на замесување, а

саге свекрва и њојна јетрва сас једно мушко, мицко дете вика. На замесување дођујев само жене и жмијев цел дан. Такој било. У петак се спремав да идев на туцање кафу куд снашкину кућу. Узнев чутуру и кава се туца. Саберев се на акшам калабалак двајес, тријес госта, пуна соба, пијев каву, мезив, појев песну. По тој недеља, свадба, идев по снашку, терав обичаји, обучев се све у ношњу и пречекујев закојници. Прв иде старејко, па кум, па девер, а свекрва врти гу марамицу пред дувар кад гости дођујев. Куј је гос, тај улегне у обар, а куј неје, саберев се пред обар и гледав обичај. Кад прекарав и тој, онда гу изведев снашку. Други пута несу имали кола ко саге, но чезе. Кад се снашка укачи у чезе, девер до њума, оно род чука по грбину и вика да се врне. То такој да гу се дете фрљи на њојни, да се маши на ујци. Е, по тој, кад прекарав и тој, снашка дођује у нову кућу, дарује ближњи. По тој цел ноћ играње, гочеви чукав, једење, пијење, а снашка у собу седи. Е, кад гу позовев, кад гу вика старејко, таг искочи и па у собу. И такој била старовремска свадба!

Лафи деда, а мене ме уфатија саклет, поче да се вртим, па сам се умислеја, образи ми се уцрвенели, поче од муку да тропам нешто безвезе, а деда ме у вр очи гледа и вика:

– Море, да неси решија да се жениш? Ако ти кажем на татка, све ће те утепа, још си мицак за женидбу!

Ја се преврго:

– И бре, деда, неће се женим, а си полудеј?!

– Уфати књигу у руке, а овој друго, за тој ти викам, тој кад бидне, за тој не бери гајле, деда ће да зор!

Филиј Јовић,

ОШ „Доситеј Обрадовић“, Партеш

ТОЈ ТИ ВИКАМ

У јено село при Шар-планине, живели јено момче и јена убава девојка. Тој момче беше занатлија, а девојка беше домаћица. Они биле спремни за женидбу и удају, ал врага, родитељи ги изабрале онеј које они нејћале. Момку му давале јену девојку, Боже сачувај, ка кокошка пред липчујење, а девојке јенога момка – слаб ка притка. Бол се противиле, ал родитељи ги притисле, и што ће, морале да пристану. Прође некоје време, а родитељи ги напрајше свадбе, и момку и девојке. Док гости јеле и пиле, младенци уватише испод астал, само се завукоше и бегај преко ливаде. Јадни, без паре и леба, мораше негде да се скућу. Бићи судбина тако оћала, и јено и друго наишле на исту колибу. Момче прво нађе туј колибу и при њу неки материјал, поче да гу попрала, а брго по тој дође и девојка.

– Кој си бре ти, убава девојко?

– Ја сам Српкиња, а кој си па ти?

– И ја сам Србин. Ама бре, из које си место?

– Близу Шар-планине, а ти?

– И ја исто, како ли те несам видеја понапре?

– Ни ја тебе несам те видела преј. Него која мука те натера, оўде по овеј пустелије?

– Родитељи ме терале да се женим, али ја нећу за Бога!

– И мене иста мука ме натера. Не могу да разуму да га ја нећу тога момка!

– Ни ја гу нећу онуј девоју, него они запеле: узи гу, па узи!

– Никој нас не не разуме!

– Тој добро си рекла! Него, што умеш да работаш ти? Ја сам занатлија, прајм опанце.

– Ја сам домаћица.

– Тој није работа, мораш и нешто друго да знаш да работаш!

– Него што, него је работа, и тој најважна!

– Како мож тој да бине работа да држиш оклагију у руке?

– Море, ако ме изнервираш још лек ће те удрим сьс туј оклагију по главе и по теј клемпаве уши!

– Добро бре, не се љути одма!

– Батали ти што смо прајле понапре, него што ће прајмо сьг без леба и без паре?

– Ће посејемо нешто, имам лек паре па ће отине-мо до у чаршију да купимо некоје саднице.

– Ако, тако ће имамо понешто да једемо, а и ће зарадимо некоју пару ако продавамо тој што посејемо.

Тако пролазиле дьнови, работале, а од теј паре што зарадиле кьд продавле поврће и воће купиле две овце и јенога овна, напрајле мицку појату. Сьг имале и млеко и сирење и вуну, а девојче се показало ка добра домаћица.

– Богами, показа се ти ка добра домаћица!

– Па ја тој ти викам, а ти викаш да није работа да бинеш домаћица!

Прошло време, а они биле сами у колипче – гу напрајле ка рај, а момче почело да осећа нешто према девојке! Поче сваки дьн да ги дава некоје поклоне, а на девојкин рођендьн, сиромашно момче набрало цвејће и прстен напраја од жицу, немаја повише, и остаја тој при ручак што спремија, да гу изненади.

Девојка кьд се вратила од појате и кьд видела што ги припремија не могла да верује:

– Што си ми спремија овој?

– Дьньс ти је рођендьн, па викам да прославимо, ал има још нешто, поглеј у кутијиче!

Къд видела девојка тој, напунише ги се очи със слуге и рече:

– Оћу!

Од тај дън љубав и из уши ги вирила, сваки дън повише се волеле и јен дън предложи момак да отину код њине и да ги саопшту да се узеле. Девојка приста-не. Отидоше, рекоше, родителѝ ги опростише и врати-ше се дома де наставиле да живу у мир и у слогу.

Године пролазиле, момак и девојка добиле сина и ћерку, лепе ка јабука. Много биле срећни, ал у свет политика не беше ич добро. Дође вест и до њино село да Гаврило Принцип утепаја Франца Фердинанда и да почеја рат. Брго по тој дође вест да се мобилишу муш-карци за у рат. Девојка викала момку да не иде, да се скрије, али момак бија храбар и родољуб, нећаше ни да чује. Момче отиде у рат, стално писаја дома и девојка му одговарала, ал Аустрија и онија Бугари притисну-ше Србију и истераше ги преко границе. Момче отиде преко Албаније и не му стизало нијено писмо од дома иако му писала она стално. Она некако сазнаде да пола што отишле преко Албаније не преживеле, али њојан изабраник гу преживеја!

Срећна до Бога рече децами јер стално питале де је татко:

– Ич не брините. Татко ће се врати жиу и здрау! Верујте у Бога и он ће га чува!

До крај рат стално се молиле Богу и он ги услишија молитве и доведе ги татка живого и здравога. Од тај дън живеле ка срећна фамилија у благостање и със веру у Бога – тој ги и сачувало и очувало.

Огњен Орловић,
ОШ „Шарски одред“, Севце (Врбештица)

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Еее, мори, да ви испричам нешто што ми казуваја мој деда. Седим такој дома па се мислим, много ги било тешко, ама што да правив, живот је такав, мења се. Кад они били бећари и девојчеки, они тад, у њино време, немали телефони, а за интернет несуде ни знали, тој било „шпанско село“ за њи. Упознавали се на игранке, што би ми рекли данаске, на „жураје“ и на нека веселја кад се неки зароби, ожени се. Један на једну страну, други на другу па се гледав, кикотив се, бегендисујев се, жив циркус, тој данас срамота. Девојке ко дрвене лале, искочив на порту, кобајаги нешто причав, ама оне чекав момци да изађев на сокак и да ги кажев: „Ксс, ксссс!“ А на сокаци могле да седив само док се види напоље, затој оне много волеле лето јер дан бија по дугачак. Кад би се правила нека игранка, оне би се накинђуриле и отишле:

– А, мори, Персо, куде гу нађе туј футу, уууу, лелке, лелке, а бошча што ти убава, куј ти гу изатка?

А Перса важна, поносна, одговорила би ги:

– Па ја сам, док ти мериш сокаци, ја дома работам.

И такој би почела свађа, гуркање, фрљање са непријатне речи.

А један Живко, што му се много свиђаше Перса, раздвоји ги, узеве Персу за кошчату руку и изађоше надвор.

– Овој ми мирише на нешто! – викну Станко.

– Ќе гу узне Живко! – почеше сви да се смејев.

– Ај мори, не се млати, Живко па да ожени брљиву Персу, јок! – раздра се једна пирајка што седеше навалена на зид, а беше гу љубоморна малко на Персу.

– Персо, колико пута ти рекну да не се рчкаш сас онуј, цело село за њу прича, немој и тебе да узимава у уста.

Укачи гу Живко на бициклу и кренуше у Пасјане, там бија сабор, ама ноћ бија, али они кренуше. У тој време куј имаја кола бија најбогат у село, а Живко имаја само бициклу, сиромач бија. У Будригу, село испред Пасјане, десила им се несрећа. Исцепа се гума, за мало да се преврне и падне у јарак. Живко се уплашија, не што остали у село, него како ће се врне дома са исцепану гуму, татко ће га смлати.

– Што да правим съд, куку, Персо, овој ти је последњи пут да си се возила на овуј бициклу, а можда и последњи пут ме гледаш, утепа ме татко кад се врнем дома.

Улеже у прв обор да пита а може неки да му помогне. Срећа у несрећу, на обор, поза дувар, искочи један човек, изаша напоље по ради себе.

– А, мори, дете, што ти је, што се смучас по туђ обор ноћу?

Живко му рече што га снашло, па га човек уведе у кућу и поче да га испитује од куји је од Шиловач, татко куј му је, баба откуда му је. Деда забрави на бициклу, него се распитуваја за Живкову фамилију.

Гледа га Живко, гори му под ноге, а овај га млати. Къд, деда поче директно:

– Дете, ја имам три девојке за давање, ти до Пасјане да стигнеш не можеш. Него, да ти дам ја једну девојку, моји најстареју ћерку, ће ти дам и бициклу и врни се у Шиловач.

Отиде деда и доведе ћерку. Она бела, дебела, образи ко кравајчеки, црна коса, а низ кичму гу виси кика. Али, беше један проблем, Перса га чека на клу-

пиче испред капију. Чека га да гу одведе у Пасјане, имала жељу да прва поведе коло на сред автобуску станицу куде се сабирали Пасјанци кџд ги бија сабор.

– Дедо, ја ће гу узнем, али имам један проблем – уозбиљи се Живко.

– Какав проблем имаш?

Деда мислеја нешто је болан па сџд ће му исприча своју тужну причу.

– Не ти реко, ја си поведо и Персу у Пасјане, ене гу надвор, дреме испред порту, чека ме.

– Па девојка ли ти је тој? – питаше га деда.

– Неје бре, она улава, сас сви се тепа, него се потепа на игранку у Шилово па како да гу макнем, ја гу поведо и њума, можда гу усрећим и нађе некога у Пасјане – рече Живко.

– Уууу, тој неје проблем, нека седи она туја, а ти сас моју Станојку ће искочиш код шталу, ђубре куде избацујемо, а она ће се врне јутре пешки дома.

Деда беше враг, на ум му беше само да Живко узне његову ћерку, за остало га неје бригало.

Пођоше. Узедо у једну торбу од пијац неке пљачке, за зор да има, а татко и мајка ће гу донесев после остало. Остави Живко своју бициклу код таста будућег, а узедо његову и кренуше према Гилане. Кџд дођоше у обор, мајка искочи пред врата, а Живко гу одма рече:

– Мајке, женија сџм се, овој ти је снајка.

Кџд гу виде мајка, обрадова се, помислела одма како је Станојка крупна, дебела, ће може да копа, да рине код краве, ће цепа дрва како мушко.

– Ај, синко, нека ти је сас срећу. Ама, осећала сам ја, знала сам – исцелива се сас сина и снајку будућу, дароваше ги мајка.

Изроди му Станојка седам децу. Деца му порасли, школовали се, сви домаћини постали. Смејаше му се браћа што му жена била дебела. Ал, не лежи врагу, њина деца све параспур, лопови и ајдуци, а Живкова деца сви домаћини и домаћице.

Ееее, а што било сас Персу. Дома стигла у седам ујутру. Татко гу чекаја са слупац на улицу. Не теја да гу тепа, некако му било греота. Отиша у Кусце, уговорија гу брак, нађе гу мужа. Дуго живела, цело Кусце гу се обрадувало, али не, и она биднула домаћица, променила се од тој вече.

Стефан Стојановић,
ОШ „Вук Караџић“, Шилово

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Дође јучер Славко Симин код мене. Метнусмо некоју лакрдију и пописмо две-три од дуње што съм гу пекоу летос. Тако зборимо како дошло вој никакво времиште. Изулавише не све овија телефони, тај интернет или како га врага вику. Све на њега, бре, седу деца. Тој из куће да не се излене, ама ич! А како ни беше лепо у наше време. Истина, тешко се живело, несмо имале ка они што иму данас, ал па се некако имало душу.

Сејхам се, ће изленемо на корзо, ће се саберемо туј на улицу, па до у Пусто поље надоле, све само играње, певање, разне дрангулије. Зар смо знале што значи телефон! Па ће дођу девојке, смо прајле игранке, сваку вечер под прозор смо ги ишле. Ја па овуј Стану Попову много съм гу волеја. Леле, колко пута криуши долазила да ме види туј код Спасине црешње. Волела ме и она мене, истина, ал па не ни даде судбина. От-

иде она по свет негде, а ја остадо овде и ете тако се заврши. Ал сам гу волеја још дете кџд сам бија, а тџд је најслатко.

Па се сетим, Јале Сталетов, он ни бија најопасан и најјак у село. Никој не смеја ни попречно да не погледа, нас Поповчане, одма би рипија он и неки зулум би напраја. Леле, јемпут кџд ги ишчукаја рогове Севчанима! Куку, куку! После чуда, потере! Млого било страшњо!

Тако размишљаам и никад нејће забрајм како смо крале црешње и јабуке, несмо имале паре да купимо. Па смо се сабирале и пут под ноге у диско, тамо на дом што бија, пешки од Поповце до Штрпце. И ете, зар ни фалило нешто?

А овој дњњс све се навикло, бре, на готово. Да потрчи не зна, да позбори не уме, само типку теј телефоне! Никџд бре, нема да осету туј лепоту и душу какву смо имале ми.

И тој ти викам, дође Славко, попи две-три љуте ка огањ и вратисмо се у наше време. Е, да имам некоју машину сџг да ме врати јопе у младос! Затој ти викам, дете, зашикај тај телефон и иди да живиш! Кџд ћеш ако не сџг?! Створи нешто што ће памтиш, што никој неће може да ти узе, а тој ти су, дете моје, успомене. Мичи се од тај компјутер и излени, надиши се овај свеж ваздух, зар лек га имамо овде код нас на Шару? Време ти је да живнеш, синко. Жими ти, ће зажалиш кџд доћеш у моје године. Ће рекнеш:

– Добро ми викаше онај стара будала!

Исидора Бошковић,

ОШ „Стаја Марковић“, Штрпце (Горња Битиња)

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Ееее, што је тешко кџд цел дџн работаш, линдраш натам-навам, само чекаш прилику да си легнеш на кревет и да затвориш очи, да малко одмориш. И легну си, како сџм легла, турила главу на јастук, одма сџм се успала. Од умор човек увек сније нешто кџд си легне преко дџн. Снила сџм и ја! Снила сџм како неки људи, страшњи људи, несџм ги никџд видеала у свој живот, тели да не сви у Шилово потепав и да га заузев, да они живив туја, а да ми побегамо. А пошто знам да у Шилово нема хероји, одма смо се предали, дигосмо руку сви. Ја, руку на срце, несам тела да идем, несам тела да оставим моје другаричке. Мука не пита, жими мајка, сам тела да останем, али побего и ја, тели и мене да ме утепав.

Отидосмо сви у неко мицко село, помалецко од наше Шилово. Све ограђено сас неку жицу. Куће биле све исте, па овај пут Шиловани не могли да се тепав куј ће узме по добру кућу, по добри трактор и сејалицу као ономад... Пссстт, неће казујем тој, срамота. Моји мајка и татко, као по обичај, мирни и повучени људи, седели од стране док сви не нашли куде ће се сместив, па тек после уђосмо у једно колипче. Одма сам нашла нове другаричке и баш смо се здружиле и почесмо да скитамо заједно. После неко време, у школу ни дође неко непознато девојче. Исту судбину имала као и ја. Гревота ме било што никој сас њума не теја да се дружи па смо гу примиле у наше друштво.

Сваки пут кџд смо се враћале од школу, срећале смо неке бабе на клупиче, седив и лафив нешто. Не лафиле, оговарале свакога куј прође туја. После сџм ја

разбрала каква ги је работа. Копкало ме од тџд нешто. Што ли теј бабе лафив? Куга ли оговарав?

Договори се със моју другаричку да се сакријемо у цбуњ и да ги слушамо. Е, кџд почеше:

– Овај снашка ништо не работа, онај што живи куде цркву не зна леба да меси, на Живадинку јетрва тепа свекра, а на Крсну ћерка, онај што се удала у Мозгово, искарала свекра и свекрву од кућу!

Закашља се, а бабе узикнуше:

– Куј си ти, искачај од туја!

Другаричка и ја само што се дигосмо и да побегнемо, ал муц, на мене ми се нога заглавила мићу грање. Не могу да побегнем.

Уфати ме баба за ногу и вика ми:

– Чијо си ти, девојче? Татко ли те пратија овамо да не преслушкујеш?

Несъм знала што да ги кажем. Оне ме поставише да седим поред њи и пошто съм чула све, сџд сам морала и ја да оговарам, да ги биднем другаричка. Седела сам сас њи, душа вајна, што съм ги знала какве су, несъм смела да ги се успротивим. Кџд оно, почеше да дував у неке травке, неки конци, длаке неке. Знала съм што тој значи, оне биле маћишнице! Правиле маћије на теј жене, а после ги оговарале.

О кџд рипи од онуј клупу и трк дома, ућо у кућу и закључа врата. Како кључ оноди „кврц“, ја се разбуди.

Што да ви рекнем сџд, ја знам да съм овој сањала и да не било истина, али и у моје Шилово имав клупичики испред куће и на њи седив разне бабе. Ја у школу сама више не идем, све татко ме води и дочекује.

Ирена Аїџанасковић,
ОШ „Вук Караџић“, Шилово

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Живим у прелепо место под Шар-планину. Са свакојаке стране је шума и проз њега тече неколко реке, а кд динеш главу, се види убавица Шара. Још увек има сњег на њу и ће га има до тамо доцкан јун месец. Истина је да је планина лепа, ал су лепе још понекоје ствари које се и дџн-дџнаџс гледо у село.

Видим ги постаре жене како на главу носу шамије, како су око полојне препасане сџс бошће, а кд је ладно, обучују минтане и прслуце. Стисну за руку унучиће, па ајт натамо, ајт навамо, гледу да набасају на некога кога познаву, па тако да ги прође време и да малко сазну што има по село или да збору како било понапре. У тој је највише уживанцију имала баба Милева. Кога она стретне по путу, тај га дебело надрљаа. Започне ти она њено зборење још од кој зна кд, још кд је била девојка.

И почиње да збори баба Милева:

– Жими ти, ћеркицо! Сџм забегенисала јенога момка. Много бија убав! Голем, голема рамена ка планина. Тој викам! Млого леп, враг да га изеде! Сви девојчићи трчале по њега. Затој се држаја на големо. Што ће прајм, ја јадна, како да завртим работу да се у некој воћњак или код некој капицик, бар на лек, видимо. Се сетим за моју бабу Стану и ја трк побрго код њу.

– Што је работа, што си се уцрвенела ка љутика?! Ал не те ваћу врагови? – ми вика баба Стана.

– Ма ћут, бре, баба Стано! Не тропај млого, него да ми напрајш јену работу. Жити твоје очи! Жити Свети Никола! Отидни код баба-Љупке и отуд-одовуд, како ти умеш да увијаш, прозбори некоју реч за мене. Леле, сиротицо, млого ми је ћећ за њојного сина!

– А и ти ништа не знајеш! А зар не си умела да га избереш! Знаш, бре, ти из коју кућу је он?! Ће ме начикару чим ме виду!

– Па, тој ти викам, кој смије да отидне тамо!

– И тој ти викам и ја! А чујеш што ти зборим?!
Със прут ће ме преко врата!

Накани се баба Стана да отидне, да некако заврти работу да се видимо или код њи дома или бар да се сакријемо. Фала му на Господа златнога! Како ги баба Стана тамо уколловртрла, не знам, ал она испале проводацијка. Рекоше ги да ме познаву, да съм добро девојче, из добре куће. У тој време, њима ги било најглавно да умеш да копаш и береш сено, да умеш да плетеш и везеш, у кућу леба да се омеси, да се порине под стоку, и тој...

Договорише се они за кџд и како ће бине узимање, да л със убаво, да бину повишина људи, или нешто по јуско. Ја съм знала да ће бине нешто поголемо, ал ич не ме било брига за тој. Једва сам чекала да га видим и да се састајмо. Беше и тој. Се договори он със јенога другара му да се нађемо туј у јено сокаче. Већ почело да се сноћује, а ја шамију на главу, навезено кошуљче, ткајена сукња, везена бошча. Съм се обукла ка топ-ка! Леле, мајко мила, кџд га ја видео, почеше ноге да ми се шибо ка прут, срце ми узлупало, ће ми искочи из онеј кошуље! Позборосмо неколко речи и тој му беше. Приметила съм, жими обадва ока, да и он цеў се ушибаа. Не му било и њему быш свејено. И тој ти викам, ћеркицо! Дође време за свадбу за чъс. Турис-мо кој што ће бине девер, деверовица, старојко. Пошто несъм имала брата да седи пред врата да чува снашу, они стајше брата од тетку. Недеља златница брго дође. Жене комшијске дођоше да ме спрају, да бинем цела

утегнута. Утегнуше ме заистински, несъм могла да дишем. У двор довеја отац армоникаша, развуче гу од јен крај рамена на други.

Жене и друге девојке се сабраше и запеваше:

Трешња се од коре кораше,

мома се од мајке делаше.

До съга си мајку слушала,

од съга ће слушаш свекрву.

И тој ти викам! Надовезује се баба Милева да збори. Збори она, а у очи се виду слузе, готова да заплаче. Оној унуче гу тегли за руку, не му се седи више, сигурно било гладно. Не попушћа рукиче бапка док не искаже све како беше:

– Дођоше сватови, улегоше у двор, а онеј комшике поново запојаше:

Лакој, ти лакој, девере,

наши су двори каљани,

Не каљај своје кондуре,

немаш марамче да ги обришеш.

Мој човек, по обичај, гађаше јабуку на вр кроў. Обали гу за јен чъс. И тој ти викам, тој му беше! Одведоше ме у његову кућу. По обичај, свекрва ме узе да ги седнем у скут, ја ги дадо дарове, тој што съм спрајла. Ја се после шћућури, од некој стра, у свој трем. А леп беше, жими ти! Дрвен кревет. Онај сламарица дебело нагњетена със сламу, па кревет изгледаше ка планина. Преко њега преколичан белъ, извезен със онеј шарке да ти је мило да га погледаш. Ми се испунила жеља. Завршила баба Стана своју работу. Бог нека ги чува све у кућу! И тој ти викам, тој му беше!

Баба Милева збори побрго, да ми доврши причу јер унуче се усцинкало:

– Родише ми се дечица, па и унучићи, фала милону Господу.

Отиде ми човек млад, Бог да га прости! Некак-ва болештина га спопала јаднога... Ал ми остадоше дечица од њега. Што да се прај, тој му била судбина. Тако и тој му тъд било! Такво време било! Съг ништа не му се знаје, кој коси, а ни кој воду носи. Преј било све по другојако, съг враг нека га знаје! Све се обрнуло наопако, кој би га знаја, све се забрајло. Бог једини нека га знаје и нека даде здравље свакому. Ајд , със здравље и опрошћевај, съм ти досадила!

Заврши баба Милева своју причу, узе дете које се успало у њојзино наруче, помилова га по косу и прошапћа:

– И тој ти вика твоја бапка, синко...

Емилија Вељковић,
ОШ „Шарски одред“, Севце (Јажинце)

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Јено јутро, на дън славу, съм слушаа деду како збори със госта. А гос, нека је жиў и здраў, дошо на заранке. Отац и мати још не се вратиле из цркве, отидоше да однесу колач. Синојке, на вечер, смо имале бетер госте и остадоше дабетер. Пред да отинемо у троњ, отац ми вика:

– Јутре ће идемо да носимо колач у цркву, ти немој да легаш ка калина цеў дън, него се дини порано да не доје неки гос. Деда сал ће га затракује със његове приче и ништа неће га понуди.

И стварно. Ете га наш комша (неће му кажујем име да не се проноси по село), вика, вика, мораа съм да

се динем да не ме отац спепели кѣд се врати. А и деда вика још по више, пишти, ка да га уштипиле за прс със врата на кућу. Обедвојца више викоў и пишту него што збору, али имало у тој њино викање и пиштење много паметно да се чује.

– Ал си за гра? Съг је посно, деца тако викоў, они се разбираоў у теј црквене работе. Ал оћеш?

– Не бре! – вика гос – Съм луд да једем гра кѣд има рибе! Еве ће узем јену пастрмку.

Узе гос рибу, поче да гу гњечи със виљушку да очисти коске по лько и брота што ће му съг збори мој деда.

А деда једва чекаа да не га прекида кѣд збори, јер после ће забрај што оћаа да каже, па ће се наљути и још по више ће вика ка да се свађа и расправља за међу, или не дај Боже за водовачу.

Деда брго дину кажипрс и успрај се од столицу кѣд се јавља команданту на извештај или пред некоју влас да дава податке кој је и што је, онако поносито. И ја викам што ће каже съг, а он јено песмиче изрецитова:

– Грашче, грашче, добро наше! Веру измењаше, тебе не могаше!

Гос се маши със руку ка да му деда спомену јопе гра, бићи не воли чоек гра, и настави да жвака и пажљиво да слуша, јер и њега га занимало што оће да каже деда.

– Ја съм најмицак од браћу, мати ме родила вико със педесет године, ги се смијале по село што ме родила тако касно, а и синови ги се љутили. Али, они ишле по работе, бајле се тамо, вамо, а ја съм чуја од оца мојега овуј прикажњу за гра. Он ми причаа да гу чуја од његовога деду. Па ти види съг!

И јопе деда диже кажипрс и још по више повика:

– Никоји из наше село се потурчиле, узеле турску веру, а биле сиротиња ка сви тџ што биле Срби. Мислеле они кџд постану Турци или Арнаути, сваки дџн ђе једу јагаџце, и сви ђе ги се клаџо и ђе ги титро! А јопе јеле клот гра! Веру измеџале, а гра не могале! Ете, разни џуди има – деда настаја лек по смирено пошто седнуја при госта и сипаа јено ракијче да му наздрави – продадоше, како вика цар Лазар, веру за вечеру. Остадоше ни тамо ни вамо, нит су јено, нит су друго. Остадоше без душу, напрајше црн белег за децу и за потомство. Обрђоу ђи се дедоуци у гроб!

Деде очи пуне сџс слузе, гос престаде да жвака рибу и зину у деду да разбере што му рече, не џему, него онима који ођоу да чују.

Е, тој бија тај дедин збор на јутро славу. Запамтија сам га и једва сџм чекаа да се врату отац и мати да ги испричам. Па и вами, ако ви је нам да чујете.

*Војин Младеновић,
ОШ „Рајко Урошевић“, Готовуша*

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Млого је мучно кџд човек остари и изнемогне. Он више неје човек, веђ дете јер се такој понаша. Све му смета, све га боли, сваки дџн кука, изнађује разни проблеми са здравље: „Овој ме боли, овде ме штреца, ич зуби немам, не могу да жвакам“, а кџд ги пренесеш да једев, изедев све.

Пошто сџс нас у породицу живи и баба, разболе се један дџн, такој ни рекла на нас, па навали на татка да гу води код доктора. Татко не зна глава куде му је,

пластеник спрема за расад, а од брдо долазив облаци, ће врне. Вика гу на бабу:

– Саг ћу, мајке, чекај! – а пребрћа ги белци.

На мене ми гу беше жал, молим га татка да гу однесе да не гу се деси нешто. Он ми вика:

– Бегај бре, и прошли пут такој узвикала, а кд гу однесосмо, вика ни доктур да не гу је ништо, да гу је све добро и анализе ко на дете.

Али баба запомага:

– Уф, уф, прободe ме проз груди – вика сви да гу чујемо – не могу сама да идем, ће се испружим негде на пут, ће умрем!

– Бабо, ја ће пођем със тебе, чувала си ме кд съм била малецка. Јес да съм неколико пута исцепала главу, али нема везе, чувала си ме.

На овуј моју реченицу на бабу гу живну вашка.

Пошле смо, баба се избањала и средила. Чекасмо автобус на раскрсницу. Улегосмо и седнусмо на предње седиште.

Баба па поче:

– Уф, уф!

Ја гу гледам, мислим се, немој да ми умре овдека, по пут.

Стигнусмо пред болницу. Баба улегну куде доктура, а ја седну на клупиче испред врата. Начуљи уши да чујем што ће гу рекне. Баш сам се насекирала. Задржала се пола сат унутра. Ете гу, излази, зафаљује се на доктура. Море, она беше весела, подрипкује и вика ми:

– Терко, ништо неје страшно, само съм преладילה. Ај да идемо по град да разглеђујемо излози и да купимо по једну пљескавицу да једемо нешто.

Значи, татко бија у праву. Ништо не гу је, само гу се шетало.

Пођосмо низ улицу. На ћош видосмо једну трафику. Баба гу вика на онуј продавачицу:

– На мене ми река доктур да могу све да једем, тури две плескавице, за мене и моје унуче.

А продавачица ни вика:

– Са лепињом ли хоћете?

– Са лепињу, са лепињу – потврди гу ја.

Баба ме гледа, ко да тејаше нешто да ме пита, али ућута, не прозборила ништо. Дође си једна госпођа и вика ни:

– Пардон, журим, само да наручим и доћи ћу после да покупим храну.

– Ај море, наручи, куј ти брани – рекну гу баба.

– Девојчице, мени ћеш девет плескавица, али без лепиња – обрати гу се на продавачицу.

Ај, куку, кџ рипи баба:

– Ти, мори, што си ни на нас наручила тој што се лепи, нећемо ни ми тој, куј зна што је – ко да сџм гу нешто направила, поче да ми вика.

– Дете, и на нас без лепиње – окрену се према продавачицу.

– Важи, баба!

Продавачица ги пече, врти ги час на једну, а час на другу страну. Баба гу гледа и чуди се како је спретна. Испекла ги плескавице и тури ги у артију и замотује ги.

– Ево вам плескавице – рече гу продавачица на бабу.

– Ти ли си блесава, бре?! – викну баба – Па како ће ги једемо без леба?

Мене ме срамота, узвртела сам се, спуштам главу доле.

– Ја не једем пљескавицу са артију, већ са леба – наставља баба да гу кори.

– Па, баба, рекли сте без лепиња – изнервирала се и продавачица.

– Јес, рекла сам без лепиње, али несам рекла без леба. Ти ли си глува?

Овој беше тренутак кџд страм достига врхунац. Продавачица се дрџи за стомак, утепа се од смејање, слузе гу летив.

– Бабо, сџд сџм дошла сџс тебе и више никад. Лепиње су ти леба, краваји, исти онакви какви ги праиш ти дома – шапућем гу да не чује продавачица.

– Па што сам знала. Ти што неси ми рекла – вика ми баба.

И такој, ја испадо крива што сам рекла сџс лепиње и крива испадо што баба рекла без лепиње. Кџд сџм размислела, ма што ме брига, сџд не видела и више никџд. Бар сџм се слатко исмејала и набутала.

Анђелина Савић,
ОШ „Бора Станковић“, Коретиште

ТОЈ ТИ ВИКАМ

„Тој ти викам“ или „Ете тој што викала онај прикажња“, тако почиња моја мати поучне приче што слушала од некоје комшике кџд била мицка или што доживела. Од све теј занимљиве приче што сџм чула од њу, на мене остајла најјачи утисак судбина њојне комшинице Цвете. А иде отприлике овако:

Зајено смо расле од мицкиње. Пуна Вича със децу. Калабалак, сал у нашу кућу осмина. По мавале, по стоке – свудер граја. Дън по дън иде живот. Къд смо попорасле, видим Мита се врзма око мене. Се сникоти ниодкуда. Де ја – туј и он. Ме загледује, ме задева, скубе ме за кике, ме брани од децу, не дава никому да ме ружи, попресо да ме погледа. Век ми расте. Тике ми вика јен дън:

– Мори Цвето, ќе се гледамо?

Оћута мало па му викам:

– Ће се гледамо.

Дечински, криуши да не разберу дома. Чиуџт смо, врсници.

Не прође много око Николоудан, јопе ми вика:

– Мори Цвето, ќе се уземо? Што ќе чекамо?

– Къд, како? – му викам.

– У суботу побегни! Ће те чекам у чаир под црешњу.

Отидо дома. Се мислим ни имам што да обучем, ни имам што да обујем, а да се удавам. Немаштина. Да идем до у Штрпце у сестре Марице да узем сукњу, бошчу, кошуљу, шамију, зепе... И ќе ги кажем што съм намерила. С њу одувек најдобро съм удишувала. Се каза матере и отидо.

Иди-иди, иди-иди, док дођо – ноћ. Марица готви за вечеру, ми се обрадува. Загрлисмо се, исцеливасмо. И ме пита:

– Што ти допало?

– Ће се удадем за Миту, договориле смо се, да ми даш теше и да идем.

– Де ќе идеш у ноћ, ќе спијеш па ујутру иди.

Да поседим, да позборимо, ал да идем на муке съм. Нађе ми набрану сукњу, везену кошуљу, манистре... Замотасмо у сакуљче и се спраљам да поћем.

– Море, преспи па ујутру иди, вуци ће те изеду! Де ћеш сама по ноћ? – ми вика Марица.

Ће преспијем, реши се ја.

Да ме тражи Мита тој вече, пратија Лепку да ме извика. Била, рекле ги да съм отишла у Штрпце.

Ујутру на заранке пођо дома, итам, се саплићем, ноге ће скршим. Летела би од радос. Више съм стигла, идем уз присој, емен у чаир... Къд нешто се чује, та-рабука јечи. Къд излего на равниче и армоника се чује. Де ли се чује музика се мислим? Стиго до пред кућу, људи се събрале, коло се вије. Разбра што било. Мита се оженија, довеја Зорку из Готоўше, сватови пун двор.

А грубе и грдне, ме парну. Тике Мита ме видеја де идем и ми приђе:

– Де си ти? Синојке сам те тражија? Де си била?

– Съм била у Марице сестре да узајмим теше. Смо рекле ће се уземо у суботу? Увати се Мита за главу, и вика:

– А леле, ја сирома што напрај? Иди дома промени се, ће гу вратим тебе ће те узем.

– Не! – му викам – штом си гу довеја нека ви је срећно, да се иљадите ишала!

Окрену се и отидо, сакуљче под мишку, душа ми се запира, слуза слузу не стиза. Куку мене што ме задесило! Каква ме срећица заиграла! Инат не ми дава ни да се окренем.

Да не мислим на тој сваки дън у аргате сам ишла, да не га видим, да не га сретнем. Никога по њега несъм волела, за никога срце не ми заиграло. Никъд у мој век по тешко не ми било. Ће пресвиснем што не било. Мислим се – тако било писано. Тако реко Бог. Удала съм се, изродила, муж теренац, с тешку муку деца се порасла и школовала, ал овакав зор несъм видепа.

Немаштина у рода, немаштина код мужа, ал сал напред. Кој работа и Бог помага. Ће посејем башчу, њиву, ће идем у аргате кој повика, ће саплетем џемедан, минтан за паре, берем строшљинке. Одсвуда динар да се откине. Ће узем на вересију – узи тамо, врати вамо. Деца никъд не ми трпела. Муж не ми бија стално туј, къд ће дође из печалбе – оћутим, не га љутим, не се карам. И њему му викам: „Не држи љутину, пушти чере, деца те гледу“. Ће седим цел ноћ да зашарам. Плети-растури, плети-растури док не му паднем на траг не спијем. Свакога сџм пречекала и дочекала. Ће доведођ другаче из школе, од факултет... Се снађем, прати јену у сестре, другу у комшике, къд дођођ, гозба, астал се крши. За моју децу ништа не ми било тешко. Мученички се прошло кроз живот.

Ћала Богу ишколовала сџм ги, удала, унучиће дочекала, ал увек ме душа за Миту болела. Нема дџн да несџм помислела на њега. Ал инат пусти. Права ми је клетва, жими жиђ Жиђко, само сџм гледала децу, куђу, да се живи, да се створи, да нема кој за што да ми се посмеје.

Овако моја мати заврши причу за своју комшику. За поносну, упорну, јаку жену, која не могла преко свој понос и инат, а и преко оној што ги наменила судбина. У тој време биле жене које умеле да се избору сџс све што ги донесе живот, само да се одржи породица и да се изведу деца на прав пут.

Тој ти викам – да се сеђамо, да не се забрај, да се прича и препричава.

*Анђела Чанаћевић,
ОШ „Стаја Марковић“, Штрпце*

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Не ли сам се уморила, мајка ме терала да гу почистим све по кућу. Обриса прашину, помето трошке, а у судоперу брег тањири, ај и тој узедо и опра. Седну мало да одморим. Само што седну, ете ти гу баба:

– Анђело, Анђело, девојче моје, ће свариш ли на бабу једну кафу. Лафила съм са Мирсу преко дувар, па ми вика њојна унука гу кува сваки дън – качи се баба уз басамаци и вика ко блесава.

Анђело, Анђело! Цел дън оговара сас Мирсу цело село, ништо не работа па још и кафу да гу варим. Ће гу варим, ће да можда неки динар од пемзију да купим аљинче за матурско – што да се прави, мора да гу се улизујем, да не ми је она, би ишла у исцепане фармерке.

Узедо цезву, тури на шпорет, одма тури шећер и кафу, куј ће чека да узврије, уморила съм се и ја, па съм мислела – стара баба, неће примети. Ете гу, отвара врата, прво стомак гу улази па она, ваздух не може да узе ко маратон да трчала, а не само што се укачила уз басамаци.

– Ајде, бабо, седи! – реко гу. Узедо гу испод мишке, придржа гу да се намести у фотељу.

– Седи и ти сас мене да ти баба исприча једну причу – вика ми она на мене.

Мислим се, аман, жено, још фали да ме смараш са твоје приче. Али она беше упорна, повуче ме за руку, фрљи ме на кревет како Рамбо у онија амерички филмови. Не ли гу срка баба кафу, па уфати лаф и поче да ми лафи како се пре неколико године, док гу ноге несу издале, потепала сас једну комшику. Туј комшику

не могла да гу поднесе, само се оговарале, ич не се волеле.

– Овакој било – поче баба. – Што съм гу мрзела туј Смиљку, враг да гу изеде, немала срећу на онај свет, азган жена! Къд сам ранила кокошке, забравила сам капиче да га гурнем и остало малко отворено. А оне мутаве, искочиле. И имале ли зор, колико је голем наш обор, оне отоше у Смиљкин, у њен расад. А, бре, ја несъм ги терала. Видела съм ги, вика ги „тико, тико, тико“, јок, море, ни да се тргнево мало. Чула ме Смиљка, изађе на обор, шокирала се, она била шокирана и ја сам била шокирана. Узедо по голем камењ па къд га зафрљи, дирек у главу гу погоди кокошку. Најдобру кокошку што съм имала.

Прича баба, а и съд се плаши од Смиљку, мало прича па свирне кроз прозор, ко да се плаши да ће гу дође да гу тепа, а къд се сети да умрела, бидне гу пољко и настави са причање:

– Е, арам да ти је, утепа ми кокошку! Салегну се, узедо цинцарче, искида га, нациља гу и бум, распршти гу се цинцарче од челенку. Док почесмо, она на мене свашта, ја на њума свашта: магарицо, кукубавке, пачавро, оскубаницо! Док се свађасмо добро беше, али она по слаба, прерипи жицу и право на мене. Скину ми шамију па за косу, сеца она, сецам и ја. Обали гу на земљу, седну гу на стомак. Жилава беше и она, узедо земљу и зафрљи ми у очи. Куку, къд тѣд несам очорела, нећу никад. Сабрали се сељани, навивав, једни се дерев ће гу угушим. Мислим се, ма нека се угуши, ће гу изнесем на гробље туј кокошку што ми утепала. Сецасмо се такој, богами, пола сат, ја не пуштам, она не пушта. Натрча твој деда те ме макну. Одведоше гу у кућу, попрскаше гу са воду да се поврати мало.

– Бабо, ти си била, бре, каратиста. А ће ми даш неки динар да купим хаљинче за матурско? – морала сам да гу прекинем у причање, она би могла да прича месец дња и да ме лъже, а да не трепне.

– Оћу! Колико ти треба? – изненади ме кад ми рекну тој.

– Сто евра, бабо – рекну гу.

Извади од појас крпче, одмота га, а у њега строп паре. Извади зеленку и пружа ми.

– На ти, и не казуј на татка што имам паре! Ће ми ги узне.

Анђела Ничић,
ОШ „Вук Караџић“, Шилово (Горњи Ливоч)

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Ете, глејам још лек ће Лазарица. Туј њекња бџ зборесмо със моу другачу, ка смо ишле понапре у Лазарицу кџд смо биле мицке. Мотњо смо се радуале. Ка две недеље пред Велигдџн је Лазарица, а мати још по рано ће ни спрај пауте, напре ће ни ги опере па ће ни ги уштирка, а ми девојчићи ће почнемо да спраљамо лазаричке песме.

Сџг у Лазарицу идоу сал по мицки девојчићи, док идоу у школу, се после па по не. Понапре било друкше време. Баба ми зборела. Ишле и по старе девојке па из Лазарице ће се удаду, тако било, жими ти. Ете и девојчићи сџг бол што оћоу да идоу да не се забрају наши обичаји.

Мотњо убаве обичаје имамо, истина. Од Лазарице, па ће Цветница, па ће по тој јајца да се мџшћево и

после Велигдън три дъна славимо. Штом колко, цагън људи ће се саберу на улицу, па тој било играње за мерак.

Тике да се вратим на тој што њекња с другачу проговорисмо. Ка јучер да беше се сејћам, ка смо се радувале, сал ће глејамо на сат кѣд ће се динемо и што по брго да идемо у Лазарицу. Мати ујутру ће ме потепа да се најем, да не батишујем после, и ми даде јено живо јајце да прогунем, поубао да поем.

Кѣд се динемо, одма уземо да се спраљамо. Најпрво пауту натнемо, по тој подгрљач, после јелече, бошча, алено бошчиће, колан...

Мати бол викала по мене сал колан да не загувим, тој све пара до паре нанизане. По тој још везене чарапе ће натнемо и опанце. А за у косу, се сејћам јене године, ја стај шамију на глау, тике падо пишман. Отидо до у башчу и искида најголему алену ружу, и гу тури у косу. А коса дъгчка целе плећа ми покрила. После у јену руку крошња а у другу кукањ. И ајт проз село! Теј године најубава сѣм била, лична-преколична. На кога је, амън, овој девојче, на кога се изметнуло, тако викау. И ете тако, ајт од назаранке појемо од кућу на кућу.

Кѣд се улenuје у двор, дајман се поје:

Бог ѿмага у дворље!

Па кѣд ће почнемо:

Диг се, диг се, владико, да дарујеш Лазаре.

У сваки двор ће појемо:

Раѿар седи на рало, сије белу ченицу... – тој за домаћина, за напредак у кућу, да имо напредак у поље.

Ој јарино госѿоћо – тој за жене, домаћице.

Ој другајле другачке, ми зајено седомо – тој за по мицке девојчиће.

Има мајка љуценце, де ће да га ушије – тој бѣш за по мицке деду.

И тако, бол има, још много песме. Ми Готоушанке нај брго и нај убао, ка груотаљке смо појале, тој сви живо викале, и дѣн дѣнс. У свачије село по полько, сѣл ми брго, брго смо итале. Кѣд почнемо да појемо, све се ори од лепоте, у свечији двор се чујо песме. Домаћица ће излене пред кућу и ће ни спушти у крошњу по некоје јајце и по некој динар. Кѣд ни се напуну крошње, ће доје тупкачица и ће ни ги испразни. Лазарица јес да је по више празник де се радувале девојчићи, ал и мушка деца бол се радувале, па ће обесу звонца око шије и ће идоу по нас.

Ете тој поче да зборим, теј године кѣд сам била најубава, ка за шер изненадајке поче да врне киша. Се стурише облаци, сѣл крушац што не паднуја. Леле мене што беше, ал отидосмо у јен двор те се сѣкрисмо под слонче. Туј лек поћутисмо, тике одјемпут се разграши време, ка да не врнуло. Искочи јопе слунце, размичи се облачина и ми настајсмо пут под ноге. Од кућу до кућу, по три-четири песме, а големо село, крет смо се умориле. Опњици све ни се намокриле, чарапе везене бол убаве, ал цољ мокре, манистра све се изувртеле око шије. Бол уморне ал раде у Бога, те отидосмо код мене дома, расипасмо све из крошње и поделисмо тој што добисмо. Кѣд има што да видиш – јајца колко ти је ћеу, а и по некој динар се нашо. Мотњо много јајца се сѣбрале, тѣмѣн да имамо за Велигдѣн да мѣшћевамо. И тој ти викам, што викала онај: Није сваки дѣн Велигдѣн! Сѣг знам зашто.

Анасѣасија Сѣвановић,
ОШ „Рајко Урошевић“, Готовуша

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Две комшике
у некој село, тако преко плот,
прозборише две-три слатке,
једна плетоше фркет и клот.

„Мори, не стиго да ти рекнем,
унук ми прву награду добија.
Пу, пу, да чукнем, да не га урекнем,
кај сас телефон да се родија.

Овај дњњшња дечурлија,
ка да је сам ђавол у њи ушаја,
не донеја ти Бог,
од овија сокоћала ће ги искочи рог.

Оволике ги очи,
само буљу, памет да ти искочи.“

„Пушти ги, не ги задевај.
Куј ти је крив што је твоје прошло,
а њиово дошло?!“

„Добро збориш, остадо овдена,
а пођо пепија да циднем.“
„Ааа, тој морам да усликам!“
„Па тој ти викам!“

Алекса Минић,
ОШ „Вук Караџић“, Прилужје

ПРИЧЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Не знам што да ти речем: „Нит ми се учи, нит ми се удава!“ Била сирота нека, ка ја, на муке кџ такo рекла. Мислим, мене не ми је ред још за удавање, него нешто тако се мислим како се удавале тако младе. Још по младе од мене. Понапре не ишле ни у школу. Ја и мој чиўт смо старе за њи, колко младе се удавале.

Туј њекња ми причала баба како се удала она. Дошла да узе пресад за љутике код матере, па мати док отиде у башћу да ги донесе, ме карала што не ги помагам матере.

Вика:

– Ја у твоје године и ујка сџм ти родила, а ти ништа да се машиш по куће, учи се по нешто да работаш!

Седну до мене па поче да ми збори:

– Ја сџм се удала, ћерко, у петнаес године.

Стаде, се замисле, па се ка испрај, па ми вика:

– Млозина ме искале. Јес угледна фамилија, ал сџм била убава млого. Ама и Срба беше враг. Ја сџм била висока, френгијаста, дџгъчке црне косе у коцаћ, штом-коликви, уплетена. Увек дотерана, ткајена сукња, па везена бошча. По лепо немало од мене у село.

– Леле, бабо! – ги викам. – Па несъм знала да си толикви нарцис!

– Не бре, какви Нарцис, немаја тџд Нарцис, ми дома смо прајле мицко свадбиче. Нема Срба паре за голему свадбу. Али долазиле из друга села да виду снашу.

Не чује бџш ка што ваља, али знам да тој ми рекла само да не испадне она отишла за њега сама, ете тако, јер млого била заљубљена у деду. Катилъ жена. Али не ме остаља рајат да погледам лек овај туторијал што избацила инфуенсерка како да залепим дома сама вештачке трепајке, па јопе поче да ми збори:

– Никому несъм зборела да ми је ћеў за Србу, сал јена Даница, не гу знајеш ти њу, отишла у Београд, живи сџг код децу, она приметила. Ја ги реко после, али сам гу замолела да не збори никому. Леле, отац да ми чује, нам ће ме напрај! Тако кџд ће поћемо да прескитамо проз село, ће га сретнемо, ја се усцрвеним, срце ће ми искочи. Лек ка по кривши га погледам, па јопе главу у зевњу, да не ме примети. Жиў срам ће ме изеде. А он бетер ме загледува, па ми се ка насмије. И тако прошло никоје време.

Дњница јемпут, врашка беше и она, се досети. По-напре смо се сабирале по куће на седељке, тако, ми помлади, и ми вика: „Ајде ћ[е] идемо код Младенке, тамо ће бину и Драгица и Руска, па да поплетемо зајено!“

Она му рекла да ће бинем тамо! Руска умела млого лепо да плете, ми било ћеў да гу гледам и да плетем сџс њу, кџд исплете џемедан га нашара само тако. И отидосмо. Кџд некоје време, ете ти га Срба сџс још два-тројцу, не се сејћам и ја више. Ја остај у тај ма плетио, руке почеле да ми се тресоў, нијену пекљу не могаше да убодем. Седе Срба карши од мене. Он постар лек од

мене бија, ка поозбиљан. Ја Дњицу само гу стискам за мишку: „Ајде, ајде ћ[е] идемо!“ Ни чај не попи, да не га испљискам ми беше стра. Къд чула, Руска вика: „Съг сте дошле. Аман, де ћ[е] идете одма?!“ Како рече тој, мене ми се отну само из руке клупче и откотрља се прао код Србине ноге. Груба муко, како да приђем да га узем!

– И после што било? – съм се заинтересувала мало и ја. Ама јоште не ми је јасно како може овај женска на видео на јено око да гледа, а на овој друго да не трепне док лепи трепајку.

– Се снаведна ја къд он у тај чъс и он узе клупче, ми га даде, и ми пушти у руку със клупче три бомбонchetti, па – настави ми баба – понативо, да не чујоў други, ни две ни три, вика: „Млого ми се свиђаш, ће дођем код твојега татка да те тражим.“ Ја му викам: „Бељаван ми је отац! Немој, жити очи, ће напрај никој зулум!“ Не, он даде зор, вика: „Другу нејћу! Ће седим нежењет ако нећеш ме ти!“

– И, сте се цунуле!?

– Не бре! Какво цуливање! Де имало тој понапре! Зар ка ви съг – ни страм, ни стра, по путине се цуливате, од ништа не ви је брига.

– Чекај, бабо, морам да се динем, ће искипе гра, мати стајла да се вари, петак је. Упамти де си стала. А оћеш кафу да ти сварим?

Съм забрајла и да гу питам за кафу.

– Нејћу. Нејће могу кноћи да спијем, сал по јену на сабајле пијем.

– И после, како си рекла оцу? А не се љутија?

– А не бре! Де съм смела да му поменем! Он има нам да ме даде у Станојеве за Васу покојнога, тамо

имале стоку много, њиве, ливаде, работни људи биле. Вика: „Туј неће трпиш леба.“ Ја сам морала да слушам.

– Па како си се удала за деду онда?

– Сџг ће ти кажем. Метни сал тој јастуче да се подрпнем лек, плејћи ме болу... Истина, дошо ка што ми реко. Обукој клашњене пантоле, бркчиће лек носеше, висок. Лице ка слунце му сијаше. Мене снага ме пуштила кџд сџм га видеала. Сџм мислела тако збори, зар истина ће дође, али не бре, дошо! Мој отац добар човек бија али строг, се знало ред. Четири девојчети у кућу, ја нај стара, де да га обрукам па да ми се смију сви по село. И тако ти викам, ћерко. Срба седну поред оца, ја све ми је стра да не се поткачу, ка ће му каже. А Срба пет паре не дава. Му вика одма: „Ја да ти речем зашто сџм дошој.“ Отац вика: „Знам.“ Ја се закашља од стра. Вика отац: „Не ми је њива за давање.“ А леле, каква њива! Сџг се мислим, што збори овај? Ете, Срба ме изљжа, се исмејава сџс мене. Сџм се намрштила па сам нашуљила уши да ги слушам, овамо божем спремам чаше за ракију да ги дам. Они биле мећници, Срба узеја њиву до нас, прва година како сејале коломбоћ, и отац мислеја па оће и нашу да узе. Вика Срба: „Не, нејћу њиву, ја оћу повредно нешто!“ Отац се испрси, викам сџг ће га чукне сџс нешто. Ми вика: „Излени, Натке, надвор, види ал нејће киша.“ А де киша! Слунце грије ка лудо, а знам што је работа. Сџм излегла па немам свртку, скитам уз двор, низ двор. Кџд, ете ти после некоје време, ми вика отац: „Натке, улени!“ Ја улазим, а ноге ми се враћу. Срба седи туј де сџм га остајла, пије ракију. Не му је ништа фала Богу, се мислим. Вика отац: „Натке, седи туј до Србе!“ Ја узо трношку па седну. Вика: „Како ти је работа, а ти је ћеј за Србу? Ал ће идеш за њега? Он дошо тебе да те тражи.“

– И ти викаш одма – оћу? – рече ги ја.

– А ћерко, жити ја, де смем тако? Друго време било, не смем тако – ми рече баба.

Ја не знам какво време ги било тој, ја за кога ми је ћеў ће се удадем. Компликовале га много. Фала Богу те несъм се родила тџд.

– Вика отац: „Србе му је ћеў за тебе, па ти како оћеш.“ Ја ћутим, не знам што да речем. А ћеў ми је и мене, ама ете, после му викам: „Жими ти, татко, како речеш ти, не се чини да је лош.“ И тако, после јен месец смо напрајле свадбу, смо се узеле.

– А па, бабче, да сте се родиле у наше време би ви напрајле за 48 сати свадбу и тој за цабе. И на телевизор би ве прикажувале – ги викам.

– Ајде, будалињо, не се задева стар човек. На воду ме изводиле, целу недељу после ме болеле руке од бокале што съм носила, ал тако бија обичај.

Само што рече тој, ете гу мати на врата, носи патлицане и љутике пресад. Рипну ја од кревет, гу исцулива ка да несъм гу видела кој зна од кџд, па ги викам:

– А ће ми даш неки динар да идем код Мирића да купим трепајке и лепак?

И тој ти викам. Страшња работа била за женско понапре. Ја би ви зборела још него, морам да ги помагам за у малине. Мати вика нејће ми дава више паре ако не ги помагам. А ми треба, съм видела лепу маску за телефон.

Бојана Сџојановић,
Економско-трговинска школа „Јован Цвијић“,
Штрпце (Готовуша)
– I место

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Српски језик обилује дијалектима, што му је сигурно једно од највећих богатстава. Говор Сиринићке жупе је заиста доста специфичан. Иако није у складу са граматичким правилима књижевног језика, он је за мене најлепши и користим га с поносом, као и други житељи Жупе. Једино ми је жао то што Вук Караџић није био из Жупе, јер да јесте, наш говор био би сигурно граматички исправан. Користећи говор свога краја, испричаћу вам како тече један, наизглед обичан, дан.

Сабајле је. Знак да је сабајле, пред него петоу закукурака, је моја баба што живи със чичу. Бане у кућу ка да је пладне и чуди се што сви спију. Обично дође снаша да ги донесе нешто ил да гу препита за нешто. И тако још од врата.

– Ај улени да пијемо кафу! – вика гу њојна снаша а моја мати.

После недугог мољења да улене, улене ал обавезно каже:

– Леле мене, нем време. Имам триста работе! Те се забајим, снашо...

И тако улене, божем, на пет минута па ги се залепу папке и не уме да излене до кноћи. А ја њино зборене не би пропушила за ништа. Из мој трем ги слушам и не се дизам да не ги пореметим зборене. А приметила съм и да кд се динем ја, они гу окрену другу причу. Баба обично дође със нове вести, дајман добро обавештена, ка Гугл. Пита гу мати да ги тури кафу, а баба увек каже:

– Снашо, жити ја, сал пола винцан, још несам пила лекове, ће ме утепа! – И обично дода: – Док неси стајла да ти кажујем...

А овај пут прича текла овако:

– Снашо, умрја Муља из село, вуци му на пут!

Мати вика:

– Ауу!! У колко ће ваља да се иде на укоп?

Баба одма ускача:

– Не, снашо, жити ја! Муљу још јучер га сакраниле, него да ти кажујем што било. Грубее, снашо, што испало! Муља мотњо га мучија Гашу...

А мати гу прекида:

– Кој Гаша?

Баба одма повиси тон:

– А леле, кој Гаша! А Гаша, његов братанац. Отац га остија рано па га подиго Муља. Него, причаа ми Гаша кџд ми клепаа матике. Јадан, мотњо га намучија ка дете. Имале много стоку, тој копало се, орало се, работаа с волове а не могаа да му се отне Гаша што Муља бија мотњо јак ка зеўња, голем ка планина, пола село се плашило од њега. И прошло време и време. А Гаша – јадниче, душиче, једва дочекаа да умре Муља. Док бија жиў, он се питаа за све. Дошоў поп да га опоје. И Гаша гледа комшије. Нешто се унезвериле, погледујуој се и шапћу. И приоди ги Гаша па ги вика: „Што је работа?“ а комшија му вика: „Бата Гашо, не може Муља да улене у сандџ!“ Гаша викну: „Како, бре, не може?!“ А комшије тијо му збору: „Лоше га измериле, мицак му је сандџ.“ Гаша рече: „Ће улене, ће улене! Нану му Муљину! Сечи му – ја главу ја ноге! Мора да улене!“ И тој ти викам снашо. Грубеее!“

И туј ја не могашо да издржим и насмеја се. И чујем бабу како збори:

– Леле, разбудисмо девојче! Оо, да идем снашо!

Баба се унезвери ка камера да гу снима, а мати гу одвраћа:

– Бол ћеш, море! Чекај, попи кафу!

– И тој ти викам, снашо, свешто има. Вај Зоркина снаша зиме дошла, а већ родила! Ааа, сѓг су врашке снаше. По три месеца носу децу и одма роду. Еее... а у наше време, по девет месеца смо носиле децу, не мож се породимо.... А што замесујеш тој снашо?

Мати ги одговара:

– Овај мицак мој ми тражија тигањице. Вика: „Жити ја, маме, ми напраји!“ И мене жаў ми било и реко да му напрајим.

А баба се убаци:

– Ако жими ти! Оо, душиче оно. А на што ће ги прајиш на мас ил на зејтин?

Сркну баба кафу и рипи:

– Бићи не си ми стаљала шејћер? Нешто ми је блага.

А мати се брани:

– Не бре, жими ти, чини ти се, а ка свако јутро.

Баба се насмија.

– Тој, тој ти викам. Да не бине ка тетин Сима.

– А што? – вика мати.

– А сѓм ги однела пред некој дѓн Станојке вуну да ми исплете чарапе некоје. Запуцала Станојка да ми исплете. „Донеси, донеси!“ , вика. А се осећа дужна де сам ги дала паре да плату струју, мотњо тешко живу, снашо.

А мама са пречуди:

– Леле, од кѓд сѓм оўде још несѓм била куд њи, не знам ни де живу.

Баба поче да ги вали:

– Мотњо вредни људи. А Сима бија и у Швајцарску да работа. И фине паре слаа дома. Ал да га ваћу некоји људи, мафија ли је ил како се вика тој, што знам. Причала ми Станојка, ама не ме занимало. Ваћале га да га опљачкоу и да га утепу. Две недеље се крија по возове, по шуме ишо. Једва дошо дома. И од тџ се кукавац пореметија, све мисли ће га наћо, ће га утепо. И стаља ми кафу Станојка и ми вика: „Како беше, даде, колко шејћер да стајим?“ И жими ти, ги викам: „Ич не стаљај, горку пијем. А кџд ги викну Сима: „Како не, горку!? Бар шејћер има бол! Тој толко дошла, пет кашике ги тури, има шејћер бол!“ Ја се браним: „Не жити ја, горку пијем!“, ал он не! „Ми јес смо сиротиња, ал шејћер имамо бол, тури ги, Станојке, пет кашике!“

Одјемпут баба заћута. Мати меси онеј тигањице и гу пита:

– Попи ли туј кафу ал не?

А баба ги рече:

– А што да прајим?! Мораше да гу попијем, уста ми се залепиле.

– Не ти стајла бићи истина пет кашике? – пита мати зачућена.

– А неје пет, него мораше да стаји некоје ложиче. И тој ти викам снашо, сџ свака ми се чини блага од тај стра.

На неки секунд тишина па јопе се чује баба:

– А што ти се осејћа нешто на ракију? Си брисала џамове?

Мати:

– Лелее, ћути! Маре дошо пијан синојк. Отац ништа не му вика, а мене мука ме утепа. Млад је. Сџге му почеле бркови, почија момак да излази, а већ дола-

зи пијан дома! Исти је ка отац! Ја се изедо, а оцу ка да му је дика, што је на њега. Вика: „Што га дираш? Момак је. Треба и да излене и да поједе и попије. Къд ако не съг! По добро съг него къд доведе снашу дома.“ Сал свекар, свака му час, свешто да му се изнавика: „Страмота ти је тој, бол има време, къд бинеш домаћин.“ Рече му свекар, свака му час!

А баба једва дочека да збори:

– Аоо! А он ће ми га кара, а поголема пијаница од њега немало у село! Да съм била ја туј, лично би га опрајла. Те што ако попија лек?! И нормални попијоу по никој пут по никоју. Добро је по никој пут по некоја да се попије.

А мама ће љуто:

– Леле мати, зар од съг пијан дома да долази, жити очи?

Све у свему, баба га крије брата од рођене матере. Никој не сме да ги дира унука првенца. Не сме да улази у свађу със маму што је љута, ал деде не може да му опрости, па вика:

– Еее, тој ти викам снашо! Он нашоу да му збори. Цреп се смије грнету! Он какав бија цоглоу къд бија млад. Утепамо се берејући сливе, и ја, и деца, и свекарва. Сви. Он извуче гузицу. Отине, ја да коси, ја орасе да види. Ал зато къд треба да се пече, се напромени у најново теше, наложи казан. Викне комшу Јанка, и цеу дан и цеу ноу печу ракију.

А мати ће:

– Добро, бар тој, ни тој неје лько.

А баба скочи:

– Како лько, снашо! Истина, испекле три казана ракију. Све гу попиле. И још ме праћале код комша Крсте да узем два кила па ће му врати. Пола башчу ми

изеле. Салате съм ги прајла у лаворе. А он ће саветује некога! Он ће ми кара Марета! Га нервира дете. А де га је съм, зашто не се динуја?

Пршти зејтин, замирисаше тигањице. Ја улазим у кућу, а баба одма:

– О, де си ми, голубицо моа, а си ми се наспала?

– Јесам, бабе. Бол, жими ти!

Знам да почиње испитивање, као на детектор лажи.

– Које ти беше оној девојче јучер със тебе?

– Не знаш гу, бабо, неје одовде.

– Не, не ме занима, него ми дошла на лик на некога, не могу да се сетим на кога.

– Не гу знајеш сигурно. Мати ги је из Сеўце, а отац из Митровице, тамо негде.

– А која, жити ја, из Сеўце?

Ја, да скратим причу, гу викам:

– Не знам, стварно.

Иначе би ги нашле цеў родослов, и чукунбабе и деде до Адама и Еве.

После мене долази Марко. На јено око жмури, а на друго гледа. Сигурно му глава пуца од пијење. А бабе пуно ги је срце, мило, ка слунце да гу огрејало:

– Ди је бабин Марко Краљевић? Съм чула што те ружија деда. Тај вештер стар, пијаница јена!

Маре једва проговори:

– А нее... не съм очекиваја тој од њега, што се наљути човек одјемпут?

– Пушти га, море! Тако се меша де не му је работа. Ал ако те дира други пут, мене ми кажи, ја ће га опрајим!

Ту улази најмицак брат, не глија никога, држи телефон у руке и право на ванглу сас тигањице. А баба, орадувала му се што га види, ал ги је жаў што гу прође.

Што има ново у тај телефон, у тај интернет?

А оно ги одврати:

– Ништа бабо, поздравице те.

– А што тој гледаш, срце оно моје?

– Другари Врбешчани ми послале некоју слику – кажује Марету, а Маре га пита:

– Какву слику?

Мицко му рече:

Наши Врбешчани утепале диўљу свињу и се сликале със њу... Поглеј, бато, капиталац!

А баба чује некоје мрмљање, ал не ги је јасно и приоди да разбере што је:

– Камо туј слику! Што је тој? Ну да видим!

– Ништа бре, бабо, нешто вамо гледамо.

Баба радознала:

– Дај, дај овамо!

Мицак немаше де и ги вика:

– Еве ти! И што је тој?

Баба узима телефон и удаљава од себе и нишани гу слику ка със пушку и неје сигурна и брани се:

– Не, жими ти, не видим добро, несу ми туј наочаре.

Маре ги вика:

– Како, бабо, од кџ тој наочаре кџ си се валила да видиш добро?!

– Ви тој на брзину – се брани баба. – Дај, дај да видим јопе!

– А видиш? А видиш? – пита гу мицак, а баба ће поносно:

– А ка не видим, жити ја. А мој син Јовица, със браду, косу, сликан със некоје људе!

Овија двојица цркоше од смијење и вику:

– Јадан чичко, ка га виде баба у дивљу свињу!

Мицак узе тигањице и јопет се врати у одају, а баба настаља причу:

– Јучер дошоу куд нас, седе на кревет, и на тој телефон глија нешто и збори със њега: „Држ га, држ га! Ете га, позади тебе! Пуцај га! Ће побегне, улашко улоу!“ Ја, куку мене, манитица ме увати, реко што је тој със дете, свађа се што може, ће се потепоу. Му викам: „Кој те љути тој, жити ја?“, а оно: „Бегај, бабо, ће ми изгубиш живот!“ Леле, како тешко ми дође! А зар ја да ти изгубим живот, ја душу би ти дала! – како на сетно рече баба, већ што не заплака.

А ја се смијем и ги објашњавам како игра игрице и да можда не гу чуја. Знам да не ги било ништа јасно, ал рече:

– Јес, јес. Знам ја тој у интернет.

Мама отиде у одају по њега и каже му брату:

– Обучи се лепо, па ће једеш. Не мош у пицаму да једеш. Диг се!

Он долази, узима ствари у руке и у кућу се обукује полако, ка успорен снимак, а Марко му вика:

– Како се обукујеш, до кноћи ће се обучеш. Добро вика деда за тебе да си спор ка пуж голаћ!

А баба ће:

– Кој?! Тај вампир стар? Па по споро га нема!

По пипаво га нема! Узија да стриже оўце и вика:

„Дај ми, жено, ножице, врејћу, сицимку да стрижем оўце!“, а ја њему: „Бићи ће доручкујеш прво?“ А он:

„Не, не! Ја док не завршим работу, не једем. Знаш ми бићи табијет?“ Он увати оўцу, врза ги ноге, собали гу

и стриже. Стрижне јемпут па запали цигаре, па отуд–оноуд, се врти, па стрижне још јемпут, па попије пиво, па стрижне још јемпут. Въздън гу стриже. И ете ти га, више, стъђује се, пада ноћ. Па ми вика: „Дај, упали ми тој гасарче, да гу сличкам вуј оўцу на брзину!“ Ми сви се смијемо и ете толко ти је брз деда – јену оўцу стриже цеў дън. Врагови га изеле!

Звони фиксни, а мати със теставе руке га укључује на интерфон и чује се:

– А је куд вас баба?

– Јес – вика мати.

– Ајде, не уме да дође. Отишла да купи леба, још јутрос, еве пладне више, нема гу – чује се од телефон.

Баба, кѓд тој чује, рече:

– Колко је сајат, снашо?

Мати ги вика:

– Десет сат.

– Грубее, снашо! – баба не мож да верује. – Реко ти нем време, триста работе да имам, а ти си запела: „Улени, улени!“ Да идем, снашо, не ме запирај више, отидо ја. А ете вику вија, гладни ка да ги сисале мачке!

– Чек, бар понеси веј тигањице да пробо доле – вика мати.

– Фала, снашо, дајман ми имала!

И тој ви викам. Какве друштвене мреже, какви таблоиди, какав Гугл. Ми све тој имамо уживо, свако јутро на домаћи начин.

Ања Крсѓић,
Економско-трговинска школа „Јован Цвијић“,
Штрпце (Беревце)
– II место

ТОЈ ТИ ВИКАМ

КОЈ ГА ТРАЖИ, ТАЈ ГА НАЂЕ

Понапре, у старо време, немала струја. Чим се смрачи, људи палиле свејће и гасарчиће па поседу мало при огањ, позбору што ће се работа јутре, и крејт рано легну што се дизало сабајле. Жене поседувале лек по касно, па при огањ плеле, преле, месиле. И све тој вршиле ноћу. Ујутру, със прве петлове, и оне ишле със мужеве по њиве и ливаде. Морало тако, јер од пољопривреде се живело. Ако работаш, ће имаш, ако седиш и дангубиш, мериш путине, ће трпиш леба. А фамилије големе, по дваес, триес душе. Треба тај сила да се израни.

А кџд се стџвни, тике речи, сваки човек, видеја по нешто што не било људско, из овај свет. Виле, каланџурке, самовиле и разне друге страоте долазиле ноћу и престравувале људе. Ноћ била њина. Ако се нађеш, не дај Боже, негде на мегдан, има да те нема. И све тако до ујутру, док не запојо први петлови. Тџд се стиша све. Да л је тој истина, или доколни људи измишљале, тој не знам, али толко често се зборело за тој да не се ни постаљало питање кој љже, кој збори истину. Шару гу викале Вила, јер виле се „виђале“ свудер. Чџс по чџс, некој видеја нешто! Лупа нешто по двору, овце блејоџ, кучићи лајоџ! Тако збореле, па сџг, кој оће, нека верује, кој нејће, не мора.

И ја сам волеја да слушаам такве приче кџд сџм бија мицак. Али, јена прича ми остала бџш у сећање и оћу да ви гу испричам и вами.

У јену мавалу се прочуло да долази нешто ноћу, нешто нечџстиво, што препада људе. Почну кучићи

да лају, ќе се истргну од ланце. Дворови се тресу, нешто трчи; никој не сме ни да погледа кроз пенцер, а не да излене. Сви се напокрију под јоргане и чеку да се раздъни.

Јену ноћ, нека по стара жена, Натка се викала, окасила със легање, имала работу. Рчка жарље Натка, ваља ги огањ да испече леба, кџ чује, трчи нешто по двору! А куче?! Ѓе се искида од лајање! Она брго дуну гасарче, приђе при прозор и поўќко размичи завесу, да сирне што је тој. Бџ кџ погледа у двор, има што и да види! Бела прилика, голема, преко два метра, а глава на сред среде, не горе, ни доле, него на средину. А месечина, ка дџн! Све се види! А куче лаје, лаје, и искида ланац, па цилитом „на вампира“. Кџ виде он да ќе га нападне куче, брго поче да трчи креј Наткине куће. Она тргну завесу, подрпну врата и поче да се крсти, али да мрдне, ма ни за живу главу! Одузеле ги се и руке и ноге и глас! Убелела у лице ка креч! Ѓути она тако, не дише, кџ одјенпут, чука ги некој на врата:

– Бата Цветко, отвори! Отвори, жити твоја душа!

Натке ги се врати лек душа и поче да се крсти и да вика:

– Чъсан те крс утепаа! Иди у пустиње и планине!

Стиснула бели лук и само тој збори. А куче, стигло до „вампира“, па га трза за ноге, за руке, ќе га на-тараше!

– Мајка Натке, отвори бре, куче ќе ме исцепа! Отвори, ја сџм Здраўќо! – скоро със плачење вика некој.

– Кој Здраўќо? – пита Натка и крши прсте.

– Здраўќо Симонин! Отвори, куче ме раскасапи!

Од теј галаме, разбуди се и Цветко, Наткин муж.

– Што је бре работа, каква мука је па тој?

– Цветко, вампир ни је пред врата – једва збори Цвета и гура га од врата да не се изльже да отвори.

– Море, какви вампири! Вампири не збору. Овај кукавац цвили ка да му деро кожу!

– Грубе, ће ми излене душа! – плаче Натка и сти-ска лук у руке.

Цветко упали гасарче, отвори врата, а пред врата, има што и да види! Огромно нешто, ка пола кућа, оће да улене кроз врата, ама не може, не стада!

– Кој си? – пита Цветко.

– Ја сам, бре, бата Цветко! Здрајко!

Гледа Цветко, види стварно Здрајкова глава. Поче да га трза у кућу, ама не бива работа! Голем Здрајко, не може проз врата.

– Што беше бре, како се извитопери тако, па порасте ка кућа? – пита Цветко.

– Притку, притку ми извучи! – пишти Здрајко.

– Какву бре притку, пџ ти главу јеа?!

– У плејћи сџ гу стаја!

Цветко излеже из куће, поче да тува по двору, да нађе стап. Мораше прво да заврже куче. Поче да га трза, држ-не дај, једва га отргну од Здрајка. Кџд се врати, гледа „вампира“ како се млатара сџ руке и трза ли трза чаршаф сџ који бија огрнут. Кџд га мичи, јена притка му штрчи из плејћи. Цветко гледа и камени се од чудо!

– Што ти ишчукале чајке памет, бре, Здрајко?

– Све ће ти објасним, само лек да ми доће душа – одговара „вампир“ и гледа у зевњу од срам.

Уленуше у кућу. Натка једва ги сипа ракију, још ги се тресо руке! Кџд се смири мало, поче Здрајко да збори:

– Пошо сам код Славице, ама ваше куче ми исквари работу.

– Које Славице? – пита Цветко.

– Милетове.

– А што ћеш тамо?

– Па... – поћута мало, тргну ракију, па настави – смо се заволеле јако па тако, ноћу, идем код њу.

– Ама, она има мужа, а ти жену, бре, куче јено! Имаш мицку децу! Оћеш да ги растикаш по путине?!

– Не ми стадај на муку, бата Цветко, жити ја, бол ми је и овако тешко. Не ги је туј муж, работа у рудник.

– Па ти брго код њу, да не се плаши ноћу, а?! – јопе заједљиво му пребацује Цветко.

– А, беше брука, сџг готово! – ка булка црвен у лице одговара Здравјко. – Ће прају шале сџс мене. Насамари ме твоје кучиште. А добро ми беше до сџг. Провучем се међу тарабе, а људи ноге ће скршу, бего, мислу – иде вампир!

И тако, лек по лек, Здравјко исприча све. Цветко и Натка сал се погледују. И петлови први запеваше. Поче да се раздџњује. Седеле тако до у саба. Некоје време, диже се Здравјко и пође за дома.

– Слушај, Здравјко, памет бери! – учи га јопе Цветко. – Како ћеш сџг пред свет? Глеј! Пуни дворови сџс људе. Сви се дигоше наћес да виду, каква брука је по дворове!

– Што да прајм? беше брука! Дајман ће се збори за мене.

– Па тој ти викам, будалијо! Ће испиру људи уста сџс тебе. Памет бери и ајт сџс здравље, Здравјко!

– Сџс здравље!

Узе Здрајко притку под јену мишку, под другу чаршаф, главу сагнуја до зеўње, а људи се потуцкују и му се смију.

– Остај притку, да не те тепа със њу жена! – добацују људи.

И тако, од тај дѣн, збијау шале на његов рачун:

– Бежмо, људи, ће дође вампир Здрајко! Жене посебно вардите! Жене напада, муже не дира!

И тако, остаде прикажња за бруку што напрај Здрајко, а људи ка људи! Додавале још по нешто да бине прича по смешна. Тако ти је тој кѣд те узе свет у руке!

Павле Јосимовић,
Економско-трговинска школа „Јован Цвијић“,
Штрпце – III место

СЛАЈКА

Моје село је мицко и има само две мавале. Доўња је на улаз у село а горња је изнад њу, у брдине. Горња мавала је бѣш испод Љуботен, ка у некоју рупу. Они никад нему сунце, патлицани ги ницу недељу дѣна по касно него у доўњу мавалу. Куће су у цело село просте: од камењ, кровови од ћерамитке и старе кој зна колко. Свака има голем двор, и башчу пуну с патлицане, љутике, компире, крастајце – кој што воли. А не су просте сал куће, него и људи. Ретко кој из овој село завршија негде у свет и постаа образован. Оўде је важно сал деца да се удаду и да се ожену, да раду у башчу да иму што да једу и тој за тој. Али некако сви су весели, и кѣд раду по цеў дѣн и се умору ка коњи, јопе мож да ги видиш како се смију, певу и игру. Кѣд живиш у

овакво мицко и обично село, нешто мало да се издваја одма ќе бине интересно или чудно за луѓе. Тако, на вр село у горњу мавалу, у задњу кућу живи Слаўка. Има сто године, с никога не се дружи, нигде не излази. Остале бабе се довату под руку па шету по село, а Слаўку кџ год гу звале она вика: „Нећу, жими ти, нешто им работу.“

Она много волела децу и било је криво што се плашиле од њу. А деца ни не знале много кој је она, него чуле тако приче од по старе и гу избегавале. Али она мене увек ми била занимљива, и увек ми било ќеў да зборим със њу. Сви викале да она измишља све што збори, али она тако озбиљно зборела да ја увек некако съм волела да гу слушам. Съм ишла код њу и съм остадала по четири-пет сата. Мати и отац оћале да ме потепу, викале: „Што прајш с њу? Она је чудна. Кој зна каква је и кој зна што било със њу преј!“ Е, али они не знале како она спасила наше село, а богами можда спасила и цеў овај народ. Е, сџ ќе ви ја испичам што се десило.

Кад умрја Марко Краљевић, његова другарица, вила Равијојла много туговала. Њојна туга не мож с ништа на вај свет да се пореди. Плакала девет дња и девет ноћа. Толко плакала да на Шару грдно језера се напрајло. Ал најлошо било што она имала обичај увек на тај дњн кџд умрја Марко да га жали и да кука. А толко јако кукала да цело Косово гу чуло. Укачи се на вр Љуботен и почне сирота да плаче и да кука. Људима тој много ги сметало. Знале кџд доће тај дњн у годину да мороў да се затвору дома и да не искачоў надвор ич, јер много ги болеле и уши и глава, и од тај бол умирале. Пошто је моје село одма испод Љуботен, најјако се

чуло код нас тој њојно кукање. Никој не знаа што да прај и како да гу зауставу.

Неколко дња пред тој вилино кукање, људи ишле у планину за дрва. Слаўка имала два брата, умрле обадвојца пред неколко године, и њојзи ги било ћеў да иде с њи у шуму лек да проскита. Пошто ги бија Љуботен пред нос, а никад не се укачила на вр, питала браћу ал оћу да гу узу. А они па имале много работу и не могоале да гу одведу, али ги показале пут и ги рекле да мож да се укачи за два сата, и сат време ги треба да слене. Таман они до тџд ће завршу работу и ће гу сачекоў да слене па ћ[е] идо дома зајено.

И она отиде да се укачи. Пошто била лџкоперна, не ги требало ни два сата да се укачи и ич не се уморила. Вика: „Ал кџд сџм се укачила, мислела сџм да се налазим на небо. Толко је лепо, ка да видиш цеў свет од туј. А ветар сал дува, да те однесе, али некако пријатно и ич не смета.“ И кџд се окренула према село, испред њу се створи јена девојка. Убава, по убава не мож да бине! Косе дџгџке, кафене, очи крупне и зелене а уста пуна, румена. На себе имала белу аљину, рукави штомколикви, се вучо по зеўње, а око њојно уско струкче црн колан сџс попарике. На руке имала дџгџке нокте, а на леђа турила лук и стреле.

– А си ти из наше село? Нешто не те познавам – питала гу Слаўка, а девојка гу погледа од главе до пете, па прозбори:

– Жити ја, немој никому да кажујеш да си ме видела, ја сам Равијојла. Ако кажеш некому да седим оўде, ће доју и ће ме утепоў.

Слаўка мало ка да се уплаши, иако такву личоту никџд не видела. Мало поћуташе, па Слаўка прозбори:

– Неће кажем никому да си оўде, али ти нами много голему штету ни прајш кад кукаш. Грдно људи помрше, не зну што да прају с тебе и никој не зна што ти је.

Вила поче да плаче и прозбори:

– Ја не плачем за тој што ми је мене ћеў, него кџ дође тај дџн кад ми умрја мој мили, богом брат Марко, ја никако не могу да се смирим. Млого ми је жаў, ја њега највише на вај свет сџм га волела, а сџг ка да сџм изгубила најрођенијега свога.

Кџд гу чула, Слаўка рипну од среће и прозбори:

– А тој било! Ама не ти умрја твој Марко. Кџд дошле Турци, пред све да не поробу, наша господа ич не се слагале. Сви оћале да воду државу, тепале се миђу себе, брат сџс брата. Марку много му било жаў. Он бија најголем јунак и ништа не моголо да га заустави осим кџд Срби међусобно не се слагале. Он покушаа да ги помогне, молија ги да се помиру, али они не га слушале. За тој он отишо у некоју пећину и тамо легнуја да спије. Реко да ће се пробуди кџд се сложимо ми Срби, и јопе кџд почнемо да поштујемо Бога, зашто без тој нема вајда. Ал ти иди и тражи га, ће га најеш и ће га пробудиш па можда људи сџг по више ће га слушоў.

Вила рипну од среће, загрли гу Слаўку и викну:

– Кажи ми што оћеш да ти испуним, ће напрајм што год оћеш. Ако оћеш ће ти дам злато, аљине, било што!

Слаўка се насмија:

– Нећу ништа, жими ти. Ништа не ми треба. Само, жити ја, немој више да кукаш.

– Нејћу, нејћу! И много ти фала за овој што си ми рекла! – казала ги Равијојла и отишла низ планину.

После тој вила више никъд не кукала на Љуботен. Чим сленула, Слаўка ги испричала и браћама и свем на пут што видеа, али никој не гу веруваа. И сви викале да вила не би причала никъд с девојче ка Слаўка, јер она божем прича само с убаве и богате, паметне људе. Сви гу понижувале Слаўку и мислеле да љже јер оће да се праи важна у село и у околину да може по добро да се удаде. А она сирота никад не се ни удала.

Ако ве занима да л га Равијојла нашла Марка, ми тој не знамо. А и да га нашла, нећала да га буди, знаје колко ће му бине жаў и колко ће се разочара къд види колко Срби се удаљиле од најголемога савезника, од Бога. Можда јен дън, къд ни доје памет у главу, јопе ће ни се врати наш Марко, и јопе никој не ће може да не зароби и да не понизи. А до тъд кој зна што ће бине. Ће видимо. Ете, људи, тако ми причала Слаўка.

Ангелина Младеновић,

XIV београдска гимназија, Београд (Драјковце,
Штрпце)

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Зима у наше село дооди рано, већ у октомбар. По-завршу се работе у поље, по двору, а дън окраћа толко да ноћ никако не прооди. Никој ни по путу не прооди, само се чује вуци како завијој. Свак се завуче у своју кућу и прај планове за јутре.

И моја фамилија не се разликује по тој. Седимо, грејемо се, сваки със нешто се занима. Баба суче коре

за питу, мати мије судове, татко гледа некоју емисију, само деда се навалија на кревет и куња. У јен моме-нат, урнуше се тенцере што ги наредила мати јену на другу и деда се разбуди. Гледа чџс у јенога, чџс у другога па у бабу. Брци почоше да му се тресу од смијење.

– Леле, синко, дођи да ти испричам нешто! Како било кџд скршија деда ногу – вика ми деда.

Пушти мобилни из руке, диго се од столице и седо при деде. Шалџивџија је деда, стално некоје занимљиве приче има. Сџг ће бине некоја смејурија, нешто ће некога да поткачи, ће се иџепамо од смејење.

– Кџд сџм бија по млад, сџм паднуја од сливе – збори деда и се смије.

– Како си могаја, дедо? Ал не те метнула баба озгор? – запитујем и одма да се уклoпим у туј причу.

– Не, бре, синко, сџм се отклизнуја – вика деда.

Баба остај тепсију и подбочи се:

– Не лџжи овој дете, врагови те изеле!

Суче деда бркове и ка на лџуто вика бабе:

– Не ми викај ти, ја никад нејћу га излџжем! Врши ти своје работe, остај мужи да збору!

– Ајде, дедо, ће ми кажујеш или не? – немам свртку да чујем што било тој кџд паднуја. – А ти се смејале, дедо, кџд си паднуја?

– Оћу, жими ти, само нека отине баба.

Кџд залупи баба сџс врата, деда наставија да прича:

– О, синко! Не ми се смејале комшије. Доктори ми се искидале од смејење!

– Зашто бре, дедо, а не те тепале? – ме занима.

– Није! Ја ги викам: „Ми је модра нога, ми се напрајла ка труп!“, а они ми се искидаше од смејење.

– Кој зна што си ти чинија ти, дедо? – још га запиткујем.

– Съг ће ти кажујем до крај. Къд съм бија по млад, бија съм мало дебоў, и ја викам да се укачим на сливу, теј сливе да ги смлатим...

– И? Што било? – препитујем га, а већ ми је до у грло да се смејем. Сетија съм се како бија дебоў, ка буре. Једва могаа да закопча сетру.

– Кад ми се отклизнула нога, съм искршија и грањке. Јена све ми ицепала пантоле позади. Тој несъм видеја. Баба не била туј, срејћа чуле комшије. Нога ми се скршила. Брго ме стајле у кола и у амбуланту, прао.

– И што? Ти тако си ишо куд доктора? – га питам.

– О, бре, синко! Несъм видеја ја. Къд съм улего унутра, ја ги кажујем де сам убија ногу, а они ће се искодоў од смејење. Ја мислим, што је овој. Къд се тъкну позади, синко, рупа штом-коликва.

– И, што си чинија после, дедо?

– А ништа. Прво ми било гајле, къд ти дошла после баба, ће ме потепа. Ми вика: „Што ти чиниле тој позади?“

У тој улеже баба със печену питу и чула што збори деда.

– Мене, синко, ми било срам къд съм га видела. Он чека доктора, а рупа позади штом-коликва. За коицко да паднем у несвес! Ал тој прошло, ајде да по-вечерамо, да не се олади пита. Със деду стално некоја брука!

Ивица Илић,

ЕТШ „Јован Цвијић“, Штрпц

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Родила сам се у једну трошну кућу. Несмо лошо живели. Два брата сџм имала и две сестре. Пет деца смо били. Мајка Мирославка не радила, врачала. Гледала на жене у шољу. Од теј паре га Драгана школовала. Несмо имали ми па кој зна колко паре, такој смо живели. Татко радија, земљу обрађуваја. Не могли сви да не школујев. Ја сџм добро учила ал услови добри несам имала. Не не одвајали као децу, ал он најбољи ни бија и њега га школовали. Ништо не направија сас живот.

Младу ме удали. Излагали мужа да имам много земљу, да ће му дав све у мираз. Он се превари и се ожени сџс мене. Бија од исто село, од добру фамилију. Ал напре ич неџм га запазила. После смо дошли у Шилово да живимо. У једну шталу смо живели. После његов татко продаја њиву, даја ни паре и кућу смо сазидали. Три децу сам после подигла. Несџм живела добро с мужа, али тој друго време било, не си смеја да се разведеш. Куде ће отиднеш? Твоји неће те примив више. Тој била најголема срамота. Нароботала сџм се сас њега. Синови сам оженила, ал отишли сваки на своју страну. У Србију куће напраили. Сами смо остали. И ћерка ми се млада удала. На рођендан побегла за једнога Девајца. Све што сџм радила, за децу сам радила, да они имава, сџд мајка сама остала. Ма не ги је подобро ни тамо у Србију што седив. Овде ги је домовина. Корени су ги овде. Ал што да ги правим, ја ги викам, ће се вратив сви кџд остарив.

Бојана Сџојановић,

Гимназија Гњилане – Шилово, Шилово

ТОЈ ТИ ВИКАМ

На Велигден врћа се унук дома. Из Београд долази у Врање. Види се, покупија је њину журбу, све ради трчечким. Беше топло време, ударило неко слунце, па решија да отидне код деду му. Рекја на мајку и татка да иде да однесе јајца, ал нешто друго било. Сишја до капију, кџд ете ти га деда испод крошњу од неку воћку, седи и пуши цигару. Док иде на код њега, покушава да се сети која беше тој воћка. И сети се! Дудинка! Онај дудинка од коју кидаја воћке и кџд несу зреле. Тој дрвце најволеја у цел двор. Волеја да се качи у сред крошњу и да кида лисје кџд ги воћке немав. Насмеја се. Сетија се како га мајка појурила јер искршија прозор, а он одма на његов дуд. Там мајка не мож га докочи сас сукаљку. Ништа му ники не може. Тој си је бија његов дуд, чувар од сви. Преседи си такој неко време док мајку прође бес, после си искочи на двор ка да ништа неје било.

Гледа га деда му и види да се смеје нешто. Довикује му:

– Милане, врна се ти у Врање? Неје исто Београд и Врање!

Поче се смеје и он.

– Неје, дедо! Једно је Врање!

Поседоше такој неко време. Беше нека тешка успарина, једва се дисало а камоли да се прозбори нешто. Кџд се ућуташе, овај стаде да прича како му било у Београд. Чује га деда, попримија њин говор, онај њин изговор, једва да га има Врањанац у њега. Вика си деда у себе:

– Фатија ги он онија падежи и акценти, ил како се већ викав! Тој ти је кџд ти Београд окрене говор.

У све то унуково причање, стаде деда да трља бркови. Знаја је унук, нешто му неје по вољу.

– Што ти је?

– Ништа.

– Ај бе, кажи ми!

– Тај ве Београд све искварија. И сестра ти, Милица, иста таква биднала. Прича ми нешто, убацује неке нове речи, ја гу ништа не разумем! Питујем гу: „А бе, Мицо, што викаш тој?“, а она ми одговара: „То је, деко, београдски!“ „Па што ако је београдски? Остави га там у Београд. Сък си у Врање!“

– Дедо, ти од овој направи филозофију!

– Ма неје до тој. Не разумете ви.

– Што не разумемо?

– Ишја съм и ја ко млад у Београд. Учија съм и ја школе ко ви. И мене су ме такој зезали, причали: „Еве га Врањанац! Спорије причај малка! Што рече, бе?“, ал ја поред тој, остана си Врањанац. Врањанац у сред Београд! Не ме било срамота што не уем да баратам са њихов језик. Ма ич! Моје си је моје! Нећу ги се умиљавам само затој што сам дошја да поседим малка, да принаучим. Чувам си нешто моје. Тој како ми причамо, тој што ми једемо, све је тој делче што си га понесемо с нас у свет! Данас ретко кога да ће чујеш, од овија помлади, твоји вршњаци, да причав чис врањански. Све се извитоперило! Само код старе бабе чујем чист, врањски говор. Онај, како се вика...

– Дијалекат? Призренско-тимочки?

– Е тај! Једва да га чујем. Млади се бе срамив од њега! Од што се срамите?! Београђанин не се срами да по своје прича куде нас. Не се срамим ни ја.

– У праву си, ал разуми и ти нас. Отиднемо, они од нас направише смешке. Пребацујев ни да смо гра-

матички неисправни, да за српски језик несмо чули. Ко да смо Индијанци. А ја што ћу, мора ги се додворавам онда.

– И?! И што си добија? Улизујеш ги се да те приватив само. А кџ отиднеш? Што ће тџ бидне? Ђе те заборавив ко и сваког другог. Него немој! Ти си причај по нашки, нека ги звони у уши! Нека чујев како се прича у Врање!

– И што добијам с тој? Приватише ли ме они тамо?

– Неје битно тој. Битно је да ти биднеш ти, ма куде год бија. Ђе те баци живот на други континент, ал ти чувај комадић од твоје Врање. Само такој ће знаш одакле си, само такој ће биднеш ти, стварно ти.

Ућута се унук. Гледа деду му, онија брци сиви. Цигара се чури, дим се врти, а он замишља Београд. Мисли се, што ли је видеја там? Има ли там нешто што нема овде? Сетија се кад на другара причаја за праску што има у лојзе. Гледаше га, не знав ни што је лојзе, ни што је праска. Викав му: Праска? Је л' то мало прасе?“ Он се изгуби. Погледа га овога, не зна што га снашло. Објашњава, објашњава. Чини му се да га лансираше у други универзум, а не у главни град.

Кџ отиде дома, седна на кревет па узедe онија папири да учи. Ал неће мозак да прими речи, мисли се на оној што му викаја деда. Кџ после недељу дана, врне се у Београд и почне да си прича понашки. Јес, несу га они разумели, ал неје тој битно више. Он разумеја деду му. Он разумеја колко је битан домаћи говор. Он је од тџ чувар од дијалекат.

Теодора Милојевић,
Гимназија „Бора Станковић“, Врање

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Е, што ти је младос, бато! Како се летиња човек, ал и ужива! Съг ће ти кажујем нешто, ал немој да ме издадеш, никому и никад. У лето, пред неколко године, први пут съм осетија страм и тој голем страм. Овако било.

Јено јутро ме разбуди слунце, све у очи ми бије. Ај што огрејало, бато мој, него некоја вика, цика, поте-ре по двор само тако. Све се заледим, леле, ал не умрја некој?! Једва нађо пантоле да се обучем, а на ноге нат-нем некоје изветане гумењаце. Мати сабајле опрала патике, бџ нашла кој дџн да работа. Кџд гу молим, нема време, съг све наопако. Трчим, ће се скршим, по два степеника прескачам и ка стрела изленем из куће, па да не ме виду, се сакријем позади амбар. Сирим, ал не чујем што збору. Цела мавала се сабрала, што ће бине тој! Деда се лек поистај и има што да видим! Пред кућу кола, ка из новине што се продавој на тра-фику. Не могу да разберем која ги је боја, ал се сијој ка нова тепсија. Гуме нове, ка да кола не ги војзиле него да летеле до у нас.

Одјемпут ме пресече.

– Данило! Брзо дођи! – вика отац ка да га ујела гуја.

Што вика, вика, ма вика ме на грацки. О, кукавац ја, што да прајим, мора да му се прикажем. У два кора-ка се створим пред њега и тџд се сетим да съм немијен и нечешљан. Како ступи у гужву, тако видо човека у одело, жену у кратке пантоле и със шешир на главу, и тџд, нешто ми застаде у грло. Гутај, гутај, неће да прође, тај кнедла не ми дава да пуштим глас. Не, несъм

прогутаа муву него ми запрло у грло од тој што съм видеја.

На кола се наслонило девојче, толко убаво девојче да за мој век, четрнајес године, несъм видеја толку лепоту. Коса гу је врзана у реп, очи ка два плава пуцета. Ја оћаше да гу приупитам за име, него ми стаде памет од теј лепотиње.

– Донеси из подрум оној, па ка људи да седнемо, попијемо по јену, замезимо! – вика отац.

Три пут се сьпну док дођо у подрум да узем шише ракију. Довати шише па пополако изленем из подрум да не га скршим. Они већ изнеле астал и столице, мати стаља мезе, пита за кафу, сок од маленке.

Седнуше сви, јен до другога, разиђе се тај народ из двор. Само комшика Станојка се упрчила, и она седнула да разбере работу. Седо и ја на кокличе при тој девојче и све нејћу да метам очи на туј страну, оне само крај њу гледоў, ка на зејтин да су. Мислим се, овија стари збору, да гу приупитам овуј како гу име. Тьмьн удану ваздух, да зинем, мати ме пресече:

– Дођи, Данило! – вика из летњо кујниче.

Девојче ме погледа, ја јопе прогуна ваздух и отрча куд матере.

– Што било, мати? – питам.

– Било, било, Данило! Немамо шејћер за кафу. Еве ти паре па трчи у продавницу да купиш, ал пази да не те приметоў гости. Брго!

Отрча у продавницу и врати се сьс кило шејћер под мишку, дадо матере и јопе седнем при тој девојче. Сачекаја съм два минута да не сапам од трчање па да гу приупитам за име.

Отворим уста и... Комшика Станојка ме тргну за рукав и шьпцѐ:

– Дете, донеси ми воду у некоје вилџанче, несъм попила прашак за глау!

Леле, леле, од овеј не може ништа да се прозбори! Не иде дома кџд је болна, него засела и врти сџс глау ка министар. Све да чује, после да иде през село, од кућу на кућу да исприча кој ни бија, што донеја, колко седеја! Уф!

Ка метак отидо да ги напуним воду, мислим, ишала да је западне! Трчим, трчим из кујниче и таман да је пружим вилџан, Станојка се диже од астал, удари ме у руку и ја расипа воду на девојче!

Леле! Не могу да се померим, глау да окренем да видим што сџм напраја. Девојче вриска, сви рипише од астал ка да не гу попрскале пет капке воду, него да сџм гу метнуја у Лепенац! Мати, отац, моји, њојни, сви полетеле крај њу, ја полето у кућу.

Више жив да изађем из двор не ми пада на памет! Што фар људи, ма што се обрука оволко! Сирим од прозор, срце ће ми излене! Смирише се, сабраше, дигоше од астал и пођоше према кола. Отидоше гости! Они отидоше, ја остадо ка у мџглу! Нити сџм проговорија – ће мисли девојче да сџм улоу, обања гу сџс воду, ће мисли да сџм толко смотан!

Е, животе тежак ли си! И кџд ће гу видим јопе? Море, по добро и да не гу видим! По добро да гу видим, да је објасним! До сџг, не била прилика, ал тој не се знаје, мој бато!

Данило Кеџић,
Економско-трговинска школа „Јован Цвијић“,
Штрпце

ТОЈ ТИ ВИКАМ

А си чула што било? Како не знаш? Съг ће ти испричам све, ич не брини!

Јучер ја ширим теше на балкон, кад видим некоја кола. Голема, црвена, дъгъчка, знаш како лепа. Улегоше у наш сокак, станаше се пред Радојкине вратнице. Реко, а леле кој ги дође със таква кола! Къд оно, њојно дете излеже! Се размишљам, они имале црне кола и не ги биле овако лепе, реко несу њина сигурно. Къд оно излегоше сви да ги гледо, се вртеле туј око њи и отидоше. После вико купиле нова кола. Одокле ги паре? Овамо куко немо, а купујо нова кола.

Мало не прође још јене кола дођоше. Викам – што беше овај дън ка на станицу. Јен дођи, јен прођи! Къд оно, Благичини ћерка и зет. Донесоше ги пуне кесе. Не знаш што све немале. По њи јено бело комби дође. Брго излегоше сви да истоваро. Викала ми она да треба регале да купује, нема де да стаља ствари. Него видим носу оној нешто по више. Несу само регали. Изгледа купила собу за дете, а тој нећала да ми каже. Чим купиле собу, значи има нешто. Сигурно ће ги се жени дете, само не знам сас коју. Оно овде не се заврћа, работа по грађевине. Можда тамо некоју нашло, кој зна какву ће ги доведе, куку њојзи!

А за комшику моју а си чула? Леле, де живиш ти! Ништа не знаш! Госпођа се запослила. Сваки дън се дотера, се нашминка и иде на доле, на работу вика ће иде. Дома тако све остај ка убијена у главу и отине. Греота за онуј децу, бре! Мицки су још, не може сами да седу, треба да ги даде леба, да ги спрај за у школу, него немарно, за ништа не брине. Само да се запослила. Па божем штиккле носи, а јадна ни у папке не зна

да иде, сал се сапиње. Деца јадничии сал трчу у продавницу да купујоу кобасице и јајца, сал тој једо. Него што да прајш! Къд немоу памет људи, тако је!

А ти у продавницу си била? А има зелениш? Страшно толко продавнице нигде ништа нема. У овој време јено кило крастајце да немаш да купиш. Посејала съм ама ладно па су слабе. Све ми никло, све съм посејала и съм ископала. Тебе како не ти никло? Можда семе не ти било добро. Сигурно ти је тој, старо било къд си купувала и затој. Што смо преседеле на пут три кафе би попиле, ама ти нејћеш да доћеш. Работе ако не остајш, никъд нигде неће отинеш. Бићи си позавршила?

Ја још за вечеру нешто да ги спрајм. Него, овија моји су компликовани, јено неће пасуљ, друго питу, треће неће купус. Ја не знам кому да удовољим, све нешто ги фали, далеко било. Него леба съм замесила и па със леба нешто могу и да ги испржим. Него онај рецепт што си ми тражила, а се сећаш? Е съм ти написала него све забраљам да ти дам папир, него ти ме подсети! Съм мислела пред неки дън да доћем да ми даш оној жуто цвеће што имаш, већ по работе и несъм дошла.

Тој ти викам, слушај ме ти мене. Све што ти кажем, све је тачно. Него јутре да идемо натамо до у сливарник па ће не повика Благица у кућу бићи па ће ни каже. Ако не, ће гу питамо што ги било комби, таман и за Радојку ће ни исприча. Тој ти викам до код мене дођи па ћ[е] идемо зајено.

Ало, жено, што прајш, си позавршила работу? Ај бре, голема работа! После ћеш. Ај сьг излени до на пут, ћ[е] идо деца на матуру па да видимо како се спрајле и што обукле. Ај на пут ће се састајмо, изле-

гле овеј друге жене, доле чеко. Жене, а прошло неки? Таман на време сџм стигла. Сџг ће ги зауставимо да ги видимо. Глеј, овај не зна да иде сџс штикле, и алџинче ги је кратко. Овај се офарбала, а глеј количка је, далеко било. А мушки који има овеј године? Опа, има ги бол! Овај лепо се обуко таман за малу матуру, не претерано, а овај сако ка да је на велику матуру. Застани ги овеј да ги видимо зајено ће иде. Зашто нећале да ни стану. Боже сачувај, дајман станувале, а сџг се прају паметни. Него бол смо овеј. Сви биле леџи, фино се обукле. Дотерале се сви лепо, деца треба него и матерље, све наџрајле фризуре и се нашминкале ка оне да ће идоу на матуру.

Ај, жене, морам да идем дома више. Па јутре дџн јопет ће се видимо туј на пут.

Лука Добросављевић,
Економско-трговинска школа „Јован Цвијић“,
Штрпце

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Била сам довољно велика да упамтим прадеду по маминој линији, Крсту Митића. Легенда Чаглавице! Мада и шире. Био је гласан, а највише је волео гројзе да једе. Одмах после Преображења навали на гројзе, како је умео да каже, сас леба. Није разумео наше поцепане фармерке, а нове новцате, из радње. Није му било јасно ни што ми толико буљимо у сокоћала звана мобилан. Он и његова супруга, моја прабаба, доживели су дубоку старост, на нашу радост, а ми, њихови прауници проживели смо са њима многе лепе и смешне тренутке.

Прабака Десанка, скромна бакица, и прадека Крста стално су били у некој врсти свађе. Што би прабака говорила „кај рогови у врећу!“ Закључили смо да је то, у ствари, био вид њихове комуникације под старе дане. Бака, иако у годинама, била је на ногама, радила је, прала свој веш, плела чарапе, али понекад је била заборавна.

Тако, долазим ја једнога дана из школе, око четири сати поподне. Дан леп и топао, и баш се радујем што стижем кући. Приближавам се дворишту кад видим – куља дим из декине куће. Трчим! Стижем без даха, улетим у двориште, а тамо, прадеда седи на својој чувеној столици испод дуда, као и обично. Држи стап, како је говорио, са стране, и подупире се њиме као када би се враћао у кућу. Елем, сва успаничена, задихана, готово викнем, да ме дека чује, јер је чуо по потреби, кад му је шта и како одговарало.

– Деда! Видиш ли ти овај дим? Где је баба?

– Што бре, дете, викаш толико? Памет ће ме пушти! Које си ти? Чијо си?

– Деда, ја сам, Ана. Гори нешто у кући! Осећаш ли ти дим?

– А? Аууу, таксират! А што је тој? Куку, бре, јопет онај Деска!!! Е, ништа та не знаје. Иди дете, трчи, трчи, угаси туј вринглу! Јопет заборавила...

Ја се уозбиљим, као да треба да спашавам свет. Утрчим унутра. Унутра дим, једва се види прст пред оком. Прилазим и схватам да је рингла захватила дно шерпе у коме је било млеко. Тај мирис је био грозан, још га осећам у ноздрвама. Успела сам да искључим ринглу и истрчим.

– А, ћерка? Ал не опет изгорела онај Десанка? – пита деда и даље мирно седећи на столици. – Викам

ти, ће не сатари сас тај њојан памет. Излапела крејт! Еее, еј, муку имам сас њу! Еее, ја што имам муку, нема ники други, она богзна куде је, а ја овде седим и борим се сас врингле.

Гледам га, и размишљаам – о чему прича? Па уопште није ни устао са столице! Или можда мисли да јесте? Ко зна на којај је ал, како је знао да каже, а да га ја нисам уопште разумела тада.

И док га ја гледам и размишљаам, док чекам да дим од загорелог млека изађе из собе, приметим да прадеда одједном ђипи са своје столице. Викне.

– Саг ће вести, ћерка, додај ми телевизар.

– Шта ти је то, деко?

– Е, далеко било! Што су ти сагашња деца! Па ти ли не знаш што је тој, а? А на што ја да слушам вести, а?

Сетим се тада да мора да је то мали транзистор који је тик поред његове ноге.

– Деда, мислиш транзистор?

– Па тој ти викам, бућавицо блесава! Овај сагашња деца ништа не разуму. Де, оноди ми тај телевизар, и поћути малко. Да видимо кад ће пемзија.

– Ниси рекао транзистор, деда, рекао си нешто чудно...

Не стигох ни да довршим, кад ти он осу по мени:

– Мутно? Што је мутно?

– Не мутно, деда, него чудно!

– Е, ако ти је мутно сас мене, а ти иди па прави дружбу Деске. И њојзи гу је мутно. Сал се туца по обор и звоца. Цел дњн се туца, а работа стоји. Иди, дивојче, иди....

Сагнем се лепо подигнем „телевизар“, пружим му, а он одмах нађе станицу коју слуша. Толико је

појачао звук да сам једва чула бака-Деску која га је дозивала из баште.

– Крстооо! А ме чујеш, Крсто, бре! Врагови те однели! Ооо, Крстооо!

Али, нема вајде. Деда се удубио чекајући вести о пемзији, па за бабу ни не хаје. Отрчим ја до баште, будући да се деда ни не осврће на бабино дозивање. Нити је чује, нити мари за то што она виче, јер је залуђен вестима, које такође не чује.

– Баба, ја сам, Ана. Кажи! Што зовеш деду? Слуша вести.

– Е, бре, ћерка, саг сам се сетила, шпорет сам упалила, млеко да сварим – јутроске! Не знам, ал се сварило млеко. Да неје искипело?

– Баба, млеко ти је све искипело и изгорело! Како јутрос, па сад је пола пет!?

– Јооој, бре, дивојче, језак да ти је, што ми не викну, него ме моташ тудије! Ја се занесо у работу, па по тој заспа у лад, и тако заборави на туј пустињу...

Очајна је баба, али не вреди.

– Е па сад је готово! Шпорет да се чисти, шерпа да се баци!

– Што да се мршти? Куј да се мршти? Крста ли? Па он ће тек да види, штој је мука кад нема ручак! Ни вечера нема! Нема дробење! Пивка га изела. Само жмије и спије под тија дуд – заврте баба главом значајно, претећи.

– Ма не мршти се, и није да га баш није брига.

– А куј се то скида? А? Он ли? Крцотина стара!

– Нико се не скида, баба, него није да деду није б р и г а!

– Е саг ће види! Није га брига, викаш? Кад му дођем, ће види што је зулум!

– Ма, пусти, баба, деду на миру. Хајдемо кући, да ти помогнем, да чистимо.

Враћамо се заједно, нога пред ногу, а прадеда развртео транзистор, да кажеш стварно слуша вести, али он хрче ли хрче у дебелој хладовини столетног дуда. Изгледа, дедин радио слушају сви – сем њега!

Баба, кад приђосмо, поче да виче на њега:

– Куде си бија, Крсто? У шта си гледаја? У шта си зеваја? Кад ће престанеш са тој занесување, са тој сокоћало?! Ти ће ми слушаш гневник! Ти си ми за политику. Враг те изеја! Сал жмијеш у тај лад! Отиде ми нова тенцера...

– Деске! Сал се туцаш по обору, ич домазлак не га гледаш! Куј трчаја? Куј се заносија? Овој дете се узмувало, кућу си запалила, Деске! Сал се туцаш по обору, ич домазлак не га гледаш! Докле ја да пазим на кућу, ја да ти ред водим? Гледаја сам да стигнем, но закаснија сам. Овој дивојче бог га донеја да не пого- римо крејт. Под вајат да спијемо у старе дане! Ће не сагариш са тај твој луд памет!

– Тој ти викам што неси у кућу седеја и млеко чекаја да се свари?! Сад нема што да једеш! Сал седиш и чамиреш. Аброве си скупљаш на тај радијон. Божем ти ми се разумеш у политику. Враг те изеја, да те не изеде!

– Но зар! Доста сам ја радија! Сад ћу си седим!

– Па јес, и ја тој ти викам! Ти никад ништа неси радија, само си причаја, политичарија. Ете сад, куде ми је почавра? Ваља да се очистим од изгоротину. Мука ме изела крејт. Тенцера нова, само што сам учинила паре да гу купим, отиде! Бре, бре, бре... Кисмет да немам ич сас тебе!

Гунђа баба. Жмије деда. И тако, рекли бисте, унедоглед.

Али у једном тренутку стиже мој деда, њихов син, и он већ времешан. Покушава да разбере шта то смрди у дворишту и одакле долази дим. Веома брзо ситуација се смирује као да се ништа није десило. Брише се шпорет, а мој деда уздише јер ће морати да кречи по ко зна који пут. Прадеда, који је задремао, прену се, па ме одмери ко да ме до тада није уопште видео. Зачкиљи оним ситним водњикавим очима и загледа ме мало боље.

– Мори, ћерка, што ти је тој са косу? Кај навилјак на главу да имаш?

Ја се додирујем по коси. Не чини ми се да било шта имам у њој.

– Шта ми је?! Ништа ми није!

– А, бре, а си ти чула за чешаљ? Лепо да се ишчешљаш, кике да саплетеш. Ако немаш чешаљ, мораш да си купиш. Деда ће ти да десет динара, у уторак на пазар у град да слегнеш, на Латини чешаљ да си купиш!

– Деда, имам чешаљ таква ми је фризура!

– Таква ти глазура? А, бре, дете, а си поманитало, иди дома, мајку да викнеш одма да дође да гу кажем ја што си манита. Сас старог деду се свадиш!

– Ама деда, то ми је ф р и з у р а!

– Ааааа, па тој ти и викам де, глазура! Ти ће тераш орот сас мене! Ти ће ми се глазираш и ће се андулираш! Школе ће баталиш! А? Грдно и грубо време дошло. Жене се мотају по сокаци, сал аброве разносе, мушки сал свиру из кафане, а деца – ај бре бирааааа!

Заврте прадеда штапом, као да исписује кружницу у ваздуху. Затим устаде, усправи се, па крену.

Иде деда по обору, гунђа, забада штап у прашину и, што би реко за друге, нико не зна на којај је ал.

Идем и ја по дворишту, чудим се, шта ме снађе са прадедом и прабабом, са дедом, и шта ли ће тек да ме снађе са мамом и татом кад им саопштим да сам добила јединицу из историје. Ко ли ће први да почне монолог како је штета што се више не гаји стока, па кад нисам за школу, да лепо будем чобаница?

Ходам лагано према кући, и даље чујем прадеду који нешто гунђа, прабабу која виче на њега и деду који покушава да их смири. Мислим се, још моја мама фали и да четири генерације у низу буду на окупу.

Идем и покушавам да се сетим свих смешних ситуација у којима сам се нашапа данас, а било их је подоста, морате признати. Па сви ти изрази, стари, за незаборав! Мотају ми се по глави док лагано корачам. Заиста ми је жао што их нисам записивала. Било би ту сијасет старих, изворних речи, али и оних позајмљених од Турака, Арнаута и ко зна кога још, јер Косово је земља којом су тумарали разни. Сви понешто доносили, остављали, али и односили. Ми понешто сачували, тек да се памти.

Они, прадеда и прабаба, са нама више нису, али њихов дух и те како јесте. Често, присећајући их се, цитирамо деда Крлета, како смо га од милоште звали, а посебно користимо реч „манит“ или „још ти немаш свој мозак, чавке ти га попиле“, а најсмешније су његове теорије завере према којима је друг Тито још увек жив, и највероватније живи на Куби и пуши смотане „сигаре“. По њему, треба добро да отвориш очи, добро да гледаш кад се удајеш „дал у фамилије имају озбиљне фалинке“, мислећи притом на болести, и најважније је да си радан и вредан, да се не обру-

каш, јер је част једино важна у животу, све друго дође и прође. Моји прабака и прадека доживели су по деведесет година и са свима нама поделили су све што су имали. Говорили су да највеће њихово благо јесмо ми, њихова деца!

Сигурна сам да ја нисам усамљени пример праунуке и унуке, и да има још оних који памте своје претке, њихов необично богат и сликовит речник, догодовштине и ситуације које су антологијске. Понекад смешне, забавне, увек незаборавне.

Треба да негујмо оно што су нам стари оставили у наследство, да и ми имамо шта да пренесемо нашем потомству. Надам се само да то неће бити речи лајкује, багује, тагује, скречује, зумира, и још многе сличне које агресивно опседају српски језик последњих година и које прете да из сећања изгурају архаичне изразе који су ме увеселавали у детињству.

Александра Ничић,
Гимназија Приштина, Лапље Село

ТОЈ ТИ ВИКАМ

Било је тој у време кџд Врање беше јоште млада чаршија. Сокаци тесни, на голем дувар један измрзнаја цивџан свери се на човџци што кршив ноге по путишта, а по неки пут се и зададе облак да пустосује џанабџети и чуруџци.

Мој парадеда Чџедомир звани Чџеде служија куде попа. Авлија попова била голема, лојзе по џел двор. На астал вџзда била крошња с бутурке, грнче с праске, на дувар усправени кривак и слуба, и каначе што гледа накуд котраву траву.

Попадија, ко све врањске госпође у тој време, слугу имала, а била је чиста, гледала на чистоту и на рану. Мој ти деда Чеде бија њојна десна рука. У тој време могја си у попов двор да чујеш само вик попадијин: „Чедо, овам, Чедо, онам!“ А била је попадија скржава и код њум неси могја ич да фуњариш, ма камо ли да гу зафркнеш. Деда бија млад, јело му се све, а дом слабо које имаја.

Јемпут послала попадија деда Чеду на таван по неку работу, а на таван црвенеје се гројзе ко божур у пролет, лшти ко ноћ у врањску чаршију на ладно зимњо време. Къд је тој видеја деда Чеда, очи му биле гладне, теше да мреје од жељу за гројзе. Што ће деда, узне неко ношче и засече врцу с коју гројзе врзано, преко ноћ гројзе паднало на земљу. Попадија се претурила: „Леле, Чедо, леле! Поганци се укачили на таван, преапали врцу, гројзе попадало. Узни, на ти, да не фрљамо убаво лојзе“. А деда Чеда најубаво засекја, све најкрупно, најслатко, знаја је тај које да засече.

На деду ми никој ништа не му рекја, само бе дивцан онај укачија се на пенџер и ћути з[а] инат.

Дабетер би било да тај дивцан знаје да збори место што поје песму на врањску калдрму. Кој знаје што би ни шьпнаја, можда неке думе што свесде зборив, можда би ни рекја нешто што никој на артију неје написаја, нити на човека испричаја. Ал па мислим да би деда Чеду с целу чаршију посвађаја. Тој ти викам, како ми је на мене деда викаја.

Теодора Илић,
Гимназија „Бора Станковић“, Врање

РЕЧНИК

Речник је настао издвајањем непознатих речи и израза из најбољих прича на призренско-тимочком дијалекту које су ученици писали и слали на конкурс под називом *Тој њи викам*. Заступљени су само лексички дијалектизми, док фонетски и морфолошки дијалектизми нису узимани у обзир. Судбина африката различита је у појединим деловима призренско-тимочких говора. Варијанте овог типа наводиће се под једном одредницом.

Следи списак скраћеница:

гл.	глагол	плт	pluralia tantum
дем.	деминутив	прид.	придев
ж	женски род	прил.	прилог
изр.	израз	реч.	речца
м	мушки род	с	средњи род
мн.	множина	сврш.	свршени
непром.	непроменљив	фиг.	фигуративно
несврш.	несвршени		

азган прид. непром. ‘бесан, помахнитао’

ајка ж ‘галама, вика’

акшам м ‘предвечерје, сумрак’

арам м ‘проклетство, грех’

аргатин м ‘надничар’

арно прил. ‘добро, пријатно’

басамак м ‘степеник’

бељаван, -вна, -вно прид. ‘проблематичан’

бетер прил. ‘прилично, доста’

бећар м ‘момак’

божем прил. ‘тобоже, као’

бол прил. ‘доста, прилично’

бошча ж ‘део женске ношње у облику квадрата, који се носи са предње стране преко сукње и везује се око струка’

брота гл. несврш. ‘одмеравати’

бузе (byse) плт ‘усне’

бутурка ж ‘уображена жена’

вари гл. сврш. ‘кувати’

визба ж ‘просторија за складиштење намирница и буради’

вика гл. несврш. ‘казивати’

винџан м ‘шоља’

врне се гл. сврш. ‘вратити се’

врца ж ‘канап’

габељ м ‘ружан момак’

гајле ж ‘брига’

гасарче с дем. ‘застакљена светиљка на петролеј’

глушке ж мн., изр. **прави глушке** ‘правити се луд, забушавати’

голем, -а -о ‘велики’
гра ж ‘пасуљ’
грне с ‘земљана посуда у којој се кува’
грнче с дем. в. *грне*
груба ж фиг. ‘несрећна, јадна жена’
гумењаци плт ‘обућа од гуме’

дабетер прил. ‘боље’
дајман прил. ‘увек’
домазлак м ‘домаћинство, газдинство’
дувар м ‘зид’

емен прил. ‘скоро’

забраји гл. сврш. ‘заборавити’
задева гл. несврш. ‘задиркивати’
заслачи се гл. сврш. ‘замутити се у очима’
збори гл. несврш. ‘говорити’
зор м ‘мука’
зулум м ‘зло’

изеде гл. сврш. ‘појести’
иска гл. несврш. ‘желети’
испњиска гл. сврш. ‘просути’
ич прил. ‘уопште’

језак м, изр. **језак да ти је** ‘срам те било; клетва, прекор’

јенпут прил. ‘једном приликом, некада’
јопе прил. ‘опет’
јутре прил. ‘сутра’

калабалак м ‘много људи на једном месту’

каланџурка ж ‘натприродно биће у облику жене, које се појављује ноћу у шуми или на раскрсницама у селу’

каљаја ж ‘град, тврђава’

канавац м ‘украсна, везена крпа’

каначе с дем. ‘земљана посуда за ракију’

кара гл. несврш. ‘грдити, критиковати’

катиљ прид. непром. ‘зао, подмукао, покварен’

кисмет м ‘судбина’

клот прил. ‘једноставно, обично’

кноћи прил. ‘вечерас’

колан м ‘појас са сребрним новчићима’

коломбоћ м ‘кукуруз’

коцаћ м ‘плетеница, кика’

кравај м ‘мали хлеб округлог облика’

крејт прил. ‘скроз, потпуно’

лаф м ‘прича, разговор’

лафи гл. несврш. ‘разговарати’

леба ж ‘хлеб’

лек прил. ‘мало’

ликосира гл. сврш. ‘побећи, одмаглити, утећи’

линдра гл. несврш. ‘ходати’

личан, -чна, -чно прид. ‘леп, красан’

љутика ж ‘паприка’

манитица ж ‘узнемиреност, манија’

мафез м ‘велика марама’

маши се гл. сврш. ‘посегнути за неким послом’

метне гл. сврш. ‘бацити’

милет м ‘милост’

минтан м ‘џемпер’

мицак, -цка, -цко ‘мали’
мишка ж ‘пазух’
мотњо прил. ‘веома, у великој мери’

навадација ж ‘особа која уговара брак’
нам м ‘намера’
ножице плт ‘маказе’

њекња прил. ‘скоро, у блиској прошлости’

обор м ‘двориште’
овечи гл. сврш. ‘остарити’
осрча се гл. несврш. ‘окретати се’
оточ прил. ‘малопре’

патлиџан м ‘парадајз’
папке плт в. *гумењаци*
параспур м ‘особа која је морално и материјално пропала’

пачавра ж фиг. ‘неуредна, несређена жена’
пенџер м ‘прозор’
пирајка ж ‘дрвена лопата за лупање веша при прању на реци’

пладне прил. ‘подне’
плејћи плт ‘леђа’
пљачка ж (обично у мн.) ‘све што материјално постоји, предмет, ствар’

половина ж ‘леђа’
понапре прил. ‘пре, раније’
порта ж ‘велика дрвена врата на дворишту’
почавра ж ‘стара, прљава крпа’
праска ж ‘бресква’
прерипи гл. сврш. ‘прескочити’

приоди гл. несврш. ‘прилазити’
притка ж ‘колац’

работа гл. несврш. ‘радити’
работан, -тна, -тно ‘радан’
рајат прид. непром. ‘миран, спокојан’
резиљ м ‘брука, срамота’
рипне гл. сврш. ‘скочити’
рњка м ‘ноздрва’
ружи гл. несврш. ‘говорити лоше ствари о некоме’
рчка гл. несврш. ‘задиркивати’ ж

сабајле прил. ‘раном зором’
саклет м ‘узмениреност’
сакуљче с ‘четвртаста тканина у коју се ставља
храна (најчешће хлеб) за ношење’
сал реч. ‘само, једино’
самун м ‘мек хлеб од белог пшеничног брашна’
свари гл. сврш. ‘скувати’
сваћа ж ‘мајка једног од брачних другова према
родитељима другог брачног друга’
својштина ж ‘родбина’
свртка ж, изр. **нема свртку** ‘бити узнемирен, стал-
но се кретати’
седељка ж ‘састанак’
сетра м ‘капут’
сицимка ж ‘танак канап’
слуба ж ‘мердевине’
слупац м ‘дебео штап’
спије гл. несврш. ‘спавати’
старејко м ‘стари сват’
сукаљка ж ‘оклагија’
суђеница ж ‘судбина’

сыг прил. ‘сада’

табијет м ‘нарав, карактер’

таксират м ‘зли удес, несрећа’

тенцера (тенђера) ж ‘шерпа’

теше с ‘одећа’

торник м ‘уторак’

трем м ‘општи назив за просторију у кући’

трепајка ж ‘трепавица’

троношка ж ‘ниска столица са трима ногама’

трошка ж ‘мрвица’

тури гл. несврш. ‘ставити’

ћерамитка ж ‘цреп’

ћеџ м ‘жеља, воља’

ћош м ‘угао’

убав, -а, -о ‘леп’

улене гл. сврш. ‘ући’

утопори се гл. сврш. ‘укочити се, постати стегнут и окрућен’

фићири гл. несврш. ‘одмеравати, пажљиво гледати’

френгијаст, -а, -о ‘висок и мршав’

фркет прил. ‘наопако’

фрља гл. несврш. ‘бацати’

фута ж ‘црна, ткана сукња’

цинцарче с дем. ‘врста тикве која је служила за украс у кући’

цуливање с ‘љубљење’
цуне гл. сврш. ‘пољубити’

чаир м ‘воћњак’
чезе ж плт ‘старинска, дрвена кола, која вуку коњи’

челенка ж ‘украс који жене стављају на главу, сачињен од сребрних новчића’

чиџт м ‘једнакост, у пару’

чурук м фиг. ‘особа тешке нарави; особа без стида (образа)’

џам м ‘стакло’

џанабет м ‘набусит, мрзовољан човек, намћор’

џемедан м ‘плетени џемпер без рукава, прслук’

џидне гл. сврш. ‘безобзирно бацити’

џилитом прил. ‘брзо’

џољ прид. непром. ‘мокар, наквашен’ (киша била, џољ смо се напрајле)

шер м ‘зло’

шише с ‘стаклена флаша’

штом-коликви, -ква, -кво прид. ‘огроман’

сири гл. несврш. ‘вирити’

ПОГОВОР

О ДИЈАЛЕКТУ И ГОВОРИМА КОЈИМА СУ НАПИСАНИ ТЕКСТОВИ

Сви текстови ове збирке – 26 казивања дијалекатске књижевности – написани су на локалном говору аутора, који припада призренско-тимочкој дијалекатској области, и то призренско-јужноморавском дијалекту. Осим два текста из Врања, остали текстови представљају илустрацију косовскометохијских народних говора. Како је показао и језик ових прича, локални говори показују одређене сличности, али и очигледне разлике.

Оно што је карактеристично за говоре призренско-тимочке области је присуство одређених особина по којима се ови говори разликују од осталог дела српске дијалекатске области. У самогласничком систему – поред пет општештокавских самогласника – очуван је и стари вокал напегнуте артикулације, који се обично назива полугласником /ъ/ (*къд, сьн, лъже*). Овај вокал потврђен је у свим говорима, с напоменом да је у неким идиомима започета и замена са /а/. Најбоље је очуван у говору Сирињића и говору јужне Метохије (текст из Велике Хоче), док је у говорима Косовске котлине,

затим говорима Косовског Поморавља и Врања започета његова замена. У сугласничком систему нема гласа /x/, а поред сугласника којих има и у осталим српским дијалектима, среће се и африката /s/ на месту /z/ (*себем, свирим*). Као посебна карактеристика сиринићког говора на месту /-л/ на крају слога среће се кратко /ǰ/ (*тресоǰ, сеǰско*), али и од /в/ после самогласника (*Сеǰце, оǰде*). У делу говора, пре свега у јужној Метохији, африкате /ћ, ч/ и /ђ, џ/ сведене су на по један глас (посебно је то илустративно у тексту из Велике Хоче). У тексту из овог места присутно је и умекшавање /л/ у групама /ли, ле/ (*љено, љивада*).

За говоре призренско-тимочке зоне карактеристичне су одређене измене у облицима речи и њиховој употреби. Текстови присутни у овој књизи добро показују две јасно раздвојене области према томе да ли је у потпуности промењен старији падежни систем, или је промена започета, али није доведена до краја. Судаћи по овој особини препознају се два ареала. Првом, оном у коме је промена започета али није завршена, припадају говори у јужној и централној Метохији, јужном и централном Косову и говору Сиринића (метохијско-косовско-сиринићки поддијалекат). Другом типу говора, у коме је замена старог падежног система новим довршена припадају говори Косовског Поморавља (косовскопоморавски поддијалекат), којима се придружује и говор Врања, присутан у два текста.

Радивоје Младеновић

ИЗВОДИ ИЗ РЕЦЕНЗИЈА

Радови су резултат једне пионирске, а у основи сјајне и вишеструко значајне идеје, односно акције Друштва за српски језик и књижевност „Старо Косово“ из Штрпца. (...) У причама, предмету ове рецензије, провејава свест о жељи полетне младежи да се и на овај начин осведочи и од заборава сачува локални, по правилу њихов матерњи идиом. У томе настојању наше будућности мислим да се у потпуности успело. Сачуван је основни рељеф локалнога, завичајнога говора, с тим да се пуна научна прецизност у бележењу језичке стварности од ученика основних и средњих школа не може ни очекивати. (...) Овај драгоцен пионирски учинак је у служби подстицаја и другима за предузимање истих или сличних корака. Радови овога типа су у служби оданости завичају, чувања завичајног, а тиме језичког и свеукупног националног идентитета. Љубав према родном завичају, родном прагу зрачи из садржаја рукописа *Тој њи викам*. На основу вишедеценијског искуства у пословима из домена изучавања матерњег језика потписани на садржај рецензираног штива гледа као на охрабрење и неку врсту изузетка у контексту друштвене (не)бриге о школству узетом у целини.

проф. др Слободан Реметић, академик АНУРС

Уочавају се и неке шире карактеристичности, које углавном познаје и дијалектологија: да се завичајни говор посматра као старији говор, да се он види у говору старијих људи, да су и теме за сећање или за разговор својствене некадашњем животу. Кад би се проговорило о садашњем животу на старински, овде основни, жељени, и тражени, начин, онда се јављају или лаки несклади или комични моменти. (...) На тај начин давала се прилика носиоцу локалног говора ранијих генерација да одговарају изазвани (упитани) поводом нечега што је одлика данашњице. Истина, у таквим случајевима видео се распон између две језичке праксе (старијих, по правилу неписмених, са изворним језиком завичаја) и младежи, са другачијом свакодневицом, новим навикама и новим узорима. То је углавном помогло да се слика завичајнога говора учини рељефнијом, јер поред слика и прилика доноси и много термина ранијег живота, из свечаног и радног свакодневља, са приметном употребом турцизама и понеким албанизмом, што је такође одлика једног националног и културног региона на периферији српске културне заједнице.

проф. др Недељко Богдановић

Издавачи
Институт за српски језик САНУ
и
Друштво за српски језик и књижевност „Старо Косово“

Уредници
Софија Милорадовић
Душанка Илић

Рецензенти
Слободан Реметић
Недељко Богдановић

Технички уредник
Давор Палчић

Фотографија на корицама
Никола Милић – Шара

Аутор корица
Никола Милић

Коректура
Сандра Савић

Тираж 300 примерака

Штампа
Biograf Comp, Атанасија Пуље 22, Београд

ISBN 978-86-82873-83-9 (ИСЈ)

Београд – Штрпце 2022

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41'282.2-32(082.2)

ТОЈ ти викам / уредници Софија Милорадовић,
Душанка Илић. – Београд : Институт за српски језик
САНУ ; Штрпце : Друштво за српски језик и књижевност
„Старо Косово“, 2022 (Београд : Бирограф). – 122 стр. ;
24 cm

Тираж 300. – Стр. 7–8: Уводна реч / Софија Милорадовић.
– Стр. 9–10: О друштву и конкурсима / Душанка Илић. –
Предговор: стр. 11–12. – Напомене уз текст. – Речник:
стр. 113–120. – Стр. 121–122: О дијалекту и говорима
којима су написани текстови / Радивоје Младеновић

ISBN 978-86-82873-83-9 (ИСЈ)

COBISS.SR-ID 69063433

